№ 49 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 7

1907

ԵՐԵՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՐՏԻ 7 № 49

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի. Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊԷԿ.

Թիֆլիսում զրկւում են խմբագրատնից.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». Базарная ул. д. Тамамшева № 16. Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ցայտարարութիւններ ընդունվում է ամեն լեզուով.

Ցայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր տողագրի 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՄՇԱԿ"

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՆՈՐԻՑ 1907 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(35-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը 9 րուբլի, տասն ամսվանը 9 ր., ինն ամսվանը 8 ր., ութ ամսվանը 7 ր., վեց ամսվանը 6 ր., հինգ ամսվանը 5 ր., չորս ամսվանը 4 ր., երեք ամսվանը 3 ր., մէկ ամսվանը 1 րուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԻ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները 10 րուբլի։

«Մշակին» գրել կարելի է ՆՄԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ. (Բաժանորդները և Բաժանորդագրութիւնները ...)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ կարելի է վճարել ՄԱՍ-ՄԱՍ.

Կոմերցիոն ... «ՄՇԱԿԻ» ... պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Ցայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱԳԱՐԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1907Թ.

„ՄՈՒՐՃ"

Գրական, հասարակական և քաղաքական

ԱՄՍԱԳԻՐ

(Նոր շրջան VII տարի)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ

Ռուսաստանի և Պարսկաստանի համար՝ տարեկան 10 ր., կէս տարին 6 ր., ամսական 90 կ. Արտասահմանի համար՝ տարեկան 12 ր. (32 ֆ.), կէս տարին 7 ր. (18 ֆ.), ամսական 3 ֆ

Բաժանորդագինը կարելի է վճարել նաև մաս-մաս (5—5 ր.). երկրորդ վճարը լինում մայիսին։ Տարր. դպրոցներում ուսուցանողների, աշակերտների, ուսանողների, գիւղացիների և բանւորների համար բաժանորդագինն է (Ռուսաստ.) 8 րուբլի տարեկան, որ կարելի է վճարել մաս-մաս (4—4 ր.)։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ Է

Թիֆլիսում—խմբագրատանը (Ճավճավաձեան փողոց, տ. № 12) և «Գուտտենբերգ» գրախան. (Երևան. հրապ.) և «Новая Рѣчь» գրախան. (Գօլովինսկի պրօսպ. Թատր. դիմաց)։

Կայսրութեան այլ տեղերից պէտք է դիմել՝ Тифлисъ, въ редакцію журнала «МУРЧЪ»։

Արտասահմանից՝ Tiflis, Rèdactio de la revue «MURTCH».

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ընդունվում է ամեն լեզուով։ Յայտարարութիւնների համար վճարւում են.—1 երես բոլոր յայտարարութեան համար 10 ր., $^1/_2$ եր. 5 ր., $^1/_4$ եր. 2 ր., տողատեղ (կօրպուս) 40 կ.։

12—0

Խմբագիր՝ Լևոն Սարգսեան

1907 Թ.

„ՆՈՐ-ԱՇԽԱՏԱՆՔ"

Ժողովրդական-հասարակական-տնտեսական

շաբաթաթերթ

«Նոր-Աշխատանքը» նուիրված է լինելու հայ աշխատաւոր գիւղացիութեան և գիւղական պրօլետարիատի տնտեսական-իրաւական շահերի պաշտպանութեանը։

«Նոր-Աշխատանքը» առաջնակարգ տեղ է տալու մեր գաւառի կեանքի ուսումնասիրութեանը։

«Նոր-Աշխատանք»-ում աշխատակցելու են նրա ծրագրին ու ուղղութեանը համակրող հայ ինտելիգենցիան։

«Նոր-Աշխատանքը» իր տարեկան բաժանորդներին տալու է ձրի չորս-գիրք նուիրված գիւղատնտեսութեանը և ժամանակակից կեանքի իրաւական հարցերին։

ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ

Ռուսաստանում		Արտասահմանում	
Տարին	4 ր.	Տարին	18 ֆր.
Կէս տարին	2 ր. 50 կ.	Կէս տարին	10 ֆր.

Հասցէն՝ Тифлисъ, редакцію журнала «Норъ-Ашхатанкъ», Бебутовская № 50.

5—0 ա. Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Վիրգինէ Աթանասեան

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱՐՆԵՐ

„ՎԻԿՏՈՐԻԱ"

Թիֆլիսի կենտրոնում, Դվորցովայա փողոցի վրա, Փոխարքայի պալատի այգուն կից։ 40 համարները գեղեցիկ կերպով կահաւորված են և ունեն ամեն տեսակ յարմարութիւններ իջևանողների համար։

Օրական վարձը 60 կոպ. մինչև 4 րուբլի. ամսական վարձողներին զիջումն կը լինի։ Ծառաները վստահելի և քաղաքավարի են։

Ընտանիքով եկողներին տրվում է խոհանոցը և լուացքի տեղը ձրի։ Ունի սեփական ճաշարան։

ՏԱՔ ԵՒ ՍԱՌԸ ՎԱՆՆԱՆԵՐ

Ելէքտրական լուսաւորութիւն, Հեռախ. №1033

Համբարձում Եսայեանց

(չ. շ.) ա 8—10

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

սիֆիլիս, միզային, վեներական եւ մորթու հիւանդութիւնների։

Ընդունում է ցերեկ. 1—3 ժ., երեկ. 6—8 ժ.։

Սօլօլակ, Բեհբութեան փող. № 33։

(ա. օ.) առ. 12—100

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԵՐԹԵՒԵԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Մեծ-Վանքի փողոց, № 5, ոչ հեռու Ալեքսանդրեան այգուց.

Վճարն է խորհրդի համար 50 կոպ.

Հեռախօս № 481.

Ընդունելութիւնը առ. ժ. 11—5 ժ. եր.

Բժ. Տ. Ի. ԲՈՒԴԵՆԿՕ.—Ներքին հիւ. հինգշ., կիր. 3—4 ժամ.

Բժ. Ֆ. Վ. ԶՈՒԴՆՈՎՍԿԻ.—Վիրաբուժ. հի.. երկ., ուրբ. 2—3 ժ.

Բժ. Մ. Ի. ՆԱՆՋԷՎՍԿԻ.—Ականջի, քթի և բկի, չորեքշ., ուրբ. 2—3 ժ., երեքշ., կիր. 3—4 ժ.։

Բժ. Վ. Վ. ՎՆՈՒԿՈՎ.—Վիրաբուժ., միզասեռ. երկ., հինգ., շաբ. և կիր. 2—3 ժ.

Բժ. Ն. Մ. ԱՍՊԻՍՕՎ.—Քթի, բկի և ականջի, երկ. չոր. և շաբ. 1—2 ժ., հինգ., կիր., 12—1 ժ.

Բժ. Վ. Գ. ԲՈԺՕՎՍԿԻ.—Ներքին հիպնօզով ամենայն օր 4—5 ժ.

Բժ. Ա. Ն. ՏԵՏՐԱՇԷ.—Կաշուի, վեներ. ամենայն օր 1—2 ժ.

Բժ. Ա. Տ. ՐՕԶՄԱՐԻՍԿԻ.—Երեխ., երկ., չորեք 4—5 ժ., երեք. շաբ. 3—4 ժ.։

ԵՐՄՕԼԱՅԵՎ.—Երեխայոց ամեն օր 12—1 ժ.

ԿՈՒՑԵՎ.—Ջղային, երեքշ, հինգշ. շաբ. 12—1 ժ.

ԳՕՐԱԼԵՎԻՉ.—Ներքին, ամեն օր 12—1 ժ.

ՊԱՎԼՕՑԿԻՑ.—Վիրաբուժ. ամեն օր 12—1 ժ.

ՄՕՆՍԷ.—Երեխ. երեքշ, հինգշ, շաբ., 4—5 ժ.

Բժ. Ն. Ի. ՆԷՌՈՒՑՄԻՆ.—Աչքի, երկ., ուրբ., 12—1 ժ.

Բժ. Ա. Ա. ՆՕՎԻՑԿԻ.—Կանանց, երեխ., երեքշ., չոր., ուրբ., շաբ., կիր. 2—3 ժ.։

Բժ. Զ. Ֆ. ՆԵՎԶՕՐՕՎ.—Ատամի հիւ. 11—5 ժ. ամենայն օր.

Բժ. Կ. Մ. ՊԻՎԱՐՍԿԻ } Կլինիքական անալիզ
Բժ. Կ. Ի. ԶՈՒԴՆՈՎՍԿԻ }

Բժ. Գ. Իւ. ՕՆՕՇԿՕ.—Բժշկ. գիմն. մասսաժ, ելէքտր. 4—6 ժամ.

Մ. Ե. ԳՕՐՕԴՑԵՎԱ.—Մասաժ. 11—4. ժ.

Ս. ԽԱ. ՊԱՒԼՕՑԿԻ.—Վիրաբ. 12—1 ժ. ամենայն օր, կիրակի օրը 4—5 ժ.

Բժ. Կ Գ, ԳՕՐԱԼԵՎԻՉ.—Ներքին հիւանդ. ամեն օր 12—1 ժամը։

Բժ. Ա. Ա. ՄՕՆՍԷ.—Երեխ., երեքշ, հինգշ. շաբ. 4—5 ժամը։

ԵՐՄՕԼԱԵՎ.—Ներք. երեխ. ամեն օր 12—1 ժ.։

ԿՈՒՑԵՎ.—Ջղային. երեքշ. հինգշ. կիր. 12—1 ժ.

Բժշկական խորհուրդներ, մասսաժ, սրսկել, անդամահատել, անալիզի ենթարկել, հիպնօզել, ստնտուների և ծառաների քննելը—ըստ համաձայնութեան։

առ. (չ. ու.) 79—144

ԲԺԻՇԿ

Տ. Ա. Իսախանեան

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ներվին եւ վեներական

հիւանդութիւնների

Ընդունելութիւն { առաւօտ. 10—12 ժ. / երեկոյեան 5—7 ժ.

Սօլօլակ, Սերգիեվսկայա 15, Փրիդօնովի տանը։

առ. (չ.ու.շ.) 48—100

V-ՐԴ ԴԱՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Ազատութեան դրօշակիր Վարդանին Ղևոնդ երէցը օրհնում է։

Պատմական այս պատկերը մեծադիր՝ 70×51 սանտ. վաճառվում է երկուշաբթի, մարտի 5-ից սկսած դարձեալ իր իսկական գնով, այն է՝ հատը 1 ր. 50 կ.։

Հայ պարբերական թերթերի բոլոր բաժանորդներին, միայն ներկայ մարտ ամսվայ ընթացքում, եթէ նրանք իրանց պատուէրների հետ ուղարկեն և տպագրված հասցէն, այդ պատկերի հետ կուղարկվի նրանց «ԱՂԲԻՒՐԻ» և «ԳԵՂԱՓՆՋԻԿ»-ի առաջին №№-ը ձրի։

Շարունակվում է

ԱՂԲԻՒՐԻ, ԳԵՂԱՓՆՋԻԿԻ

Բաժանորդագրութիւնը. անակնկալ յաւելուածներով պրէմիաներով, յօբելեանական Աբով Ալմանախով. տարին 5 ր. Արտասահման 10 ր.։

Հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Агбюръ»

առ. 2—5

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջիկայ խոշոր հոգսերից մէկը. Վերջին տեղեկութիւններ. Պետական Դումայի շուրջը. Ժուրնալիստների ժողովը. Մամուլ. Տխուր տարեդարձի առիթով. Մայրաքաղաքի կեանքից. Մի բանաձև. Կառավարութեան նպաստը. Նամակ Շուլավէրից. Նամակ Երևանից. Հրաւէր. Թիւրիմացութիւններ. Մուշեղ Տէր-Օհանեանի սպանութեան առիթով. Ներկայացուցչական կառավարութիւն. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Նամակ Պարսկաստանից, Նամակ Գերմանիայից. արտաքին լուրեր. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ԽՈՇՈՐ ՀՈԳՍԵՐԻՑ ՄԷԿԸ

I

Նպաստամատոյց յանձնաժողովը արդէն ուղարկել է մի քանի տեղեր դրամական նպաստներ սերմացու ձեռք բերելու և գարնանացան անելու համար։

Ուղարկել անմիջապէս սերմացու նա յանձն չէ առնում և այդ գործը թողնում է գիւղացիներին, որովհետև իւրաքանչիւր տեղի գիւղացիները իրանք միայն կարող են լաւ գիտենալ, թէ որտեղի սերմն է յարմար նրանց հողի համար, որ սերմը չէ փչացվում ցրտից, երաշտից, տեղական քամիներից և այլն։

Սակայն, որպէս զի սերմացուի բաշխումը կատարվի կանոնաւոր կերպով և առիթ չը դառնայ ապագայ թիւրիմացութիւնների ու բողոքների, անհրաժեշտ է, որ իւրաքանչիւր շրջանում կազմվեն տեղական մարդկանցից փոքրիկ յանձնաժողովներ ստուգելու կարօտեալների ցուցակները և բաժանելու սերմնացուն արդար կերպով։

Տեղական յանձնաժողովներ կազմելու հարցը անյետաձգելի և հերթական գործերից մէկն է մեր գաւառներում։ Եւ մեր գաւառական գործողները պէտք է աջակցեն այդ յանձնաժողովների կազմվելուն և աջող գործելուն։

II

Ամեն ջանք պէտք է գործ դնել, որ գիւղական արտերը սերմանված լինեն կարելին չափ լիուլի կերպով։ Այդ արտերն են գիւղական ապրուստ հայթհայթողները, դրանց միջոցով է գիւղացին բեղմնաւորում իր աշխատանքը և պահպանում իր տնտեսութիւնը։

Անցեալ տարի գիւղացիները մի քանի տեղերում, գտնվելով աղէտի ճնշող տպաւորութեան տակ, օրինակ Նախիջևանի գաւառում, ժամանակին չը ցանեցին իրանց արտերը և մնացին թշուառութեան մէջ։

Այժմ գոնէ չը պէտք է կրկնվեն այդպիսի դէպքեր և նորից մուրացութեան մատնեն գիւղական ժողովրդին։

[illegible]

III

[illegible]

Նոր տեղում երևացած անսպասելի երևոյթների մասին պէտք է անմիջապէս յայտնել թէ լրագրութեան և թէ զանազան ատեաններին, որպէսզի շուտափոյթ կազմակերպվեն մաքառման միջոցները և ժամանակ չը տան վնասակար գործօններին ուժեղանալ և սպառնական դիրք բռնել։

Փորձերը, որոնք կատարվել են հէնց մեր երկրում, ցոյց են տալիս, որ ժամանակին կազմակերպված մաքառումը տալիս է դրական օգտաւէտ հետևանքներ։

Այժմ էլ պէտք է գործել նոյնպէս։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թէհրան, 5 մարտի.—Քաղաքս հասան մի խումբ կօզակներ, որոնք նշանակված են Պարսկաստանի ռուսաց հիւպատոսարանները պաշտպանելու համար։

Զիջելով Սպահանի ազգաբնակութեան խնդիրքներին, որոնք եռանդուն պաշտպանութիւն գտան մէջլիսից, Շահը պաշտօնանկ արեց իր հօրեղբայր Զիլլի-սուլթանին, նշանակելով նրա փոխանորդ Թաւրիզի իր նախկին օգնական ծերունի Նազամէս-սուլթանին։ Հզօր գեներալ-նահանգապետի պաշտօնանկութիւնը, որը տասնեակ տարիների ընթացքում անկօնտրօլ կառավարում էր Սպահանի ազգաբնակութիւնը, ահագին ազդեցութիւն թողեց յօգուտ Շահի և մէջլիսի։

Քաղաքում յամառ կերպով տարածվում են թուոցիկներ, որոնցով հրաւիրվում է ազգաբնակութեանը չը թոյլատրել երկիր վերադառնալ նախկին աթաբէկ Էմինէն-սուլթանին։ Առաւելապէս նրա դէմ գործում են յեղափոխական կօմիտէները և ամեն տեսակի կարգ ու կանոնի հակառակորդները, թէև հէնց իրանք չեն հաւատում, թէ Էմինէնը, Եւրոպայում երկար տարիներ մնալուց յետոյ, կը վերադառնայ իբրև ռէակցիօներ. նրանք երկիւղ են կրում, թէ մի գուցէ նա, իբրև աչքի ընկնող անձնաւորութիւն, ըմբռնելով երկրի դրութիւնը, կարող է մտցնել կարգ ու կանոն և հանգստութիւն, որոնց ծարաւի է երկիրը։

(«Հ. Գ.»)

Գանձակ, մարտի 5-ին

Ինչպէս աւանդական սովորութիւն, բարեկենդանի կիրակի երեկոյեան հայերի մէջ սովորութիւն է հրացաններ կրակել և ուտիքը վռնդել իրանց տներից։ Նոյնպէս վարվում են պասը վռնդելու երեկոյին։

Կիրակի երեկոյեան, երբ քաղաքի այս և այն մասում լավեցին հրացանների ձայներ, քաղաքի գիւտակից մասի շրջանում մեծ անբաւականութիւն ծագեց, իսկ զինուորական իշխանութիւնը իրարանցման մէջ ընկաւ և մի քանի վայրկեանում զինված զինուորները խումբ-խումբ անցան փողոցներով ու սկսեցին խուզարկութիւններ անցորդների։ Միւս օրը լսելով, որ դէպքը պատահել է զինու գոլորշու ազդեցութեան տակ, ձերբակալվածներին ազատ են արձակում։

Մեծ երկիւղ կար, որ հարբածների և զինուորների մէջ կարող էր թիւրիմացութիւնից գժբախտութիւն պատահել, սակայն, բարեբախտաբար, անցաւ առանց գժբախտ միջադէպի. վնասը միայն խաղաղ հասարակութեան հանգստութիւնը խանգարելն էր։

Ցաւալի կը լինի, ի հարկէ, եթէ հայերը չը բաւականանան այս խրատով և նոյն յիմարութիւնը չը կրկնեն «պասը վռնդելու» օրին ևս և առիթ չը տան խանգարելու առանց այն էլ խանգարված հասարակական հանգստութիւնը։

Սագան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Նամակներ)

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 մարտի. [illegible]

... փլուզաքւ Ամբողջ շինութեան մէջ չը կան քարէ կամարներ, քարէ են միայն պատերը, մնացած բոլորը փայտից է, նոյնիսկ սիւները փայտից են, միայն աղիսով պատած։ Հրդեհի դէպքում չէ կարելի նրան չէզոքացնել։ Բոլոր շինութիւնները ունեն տանիքներ, չը կայ հրդեհաշէջների տեղ, փայտը ամբողջովին չորացել է. հրդեհի դէպքում բոլոր գործերը և կայքը կրակի ճարակ կը լինեն։ Ի նկատ առնելով այս եզրակացութիւնը, պրեզիդիումը կարգադրիչ մասնաժողովի հետ միացեալ նիստ գումարելով՝ որոշեց յանձնարարել տեխնիքական մասնաժողովին՝ դիտել ամբողջ պալատը մաս մաս, մասնագէտ ինժեներների հետ միասին։

Վերջացան Դումայի անդամների լիազօրութիւնները ստուգող 7-րդ բաժնի նիստերը։ Վճռված է բեկանել Տամբովի նահանգի ընտրութիւնները, ուր անցել են 11 ձախակողմեան։ Պատճառաբանվում է նրանով, որ ընտրութիւնները կայացել են 6-րդ օրը և 7 պատուիրակ հեռացվել են։ Գիւղական ընտրութիւնները կանօնաւոր են ճանաչված։

Դումայի անդամների աջակողմեան խմբակի նիստում վճռված է ձախակողմեանների առաջարկութեան դէպքում առաջարկել սեփական պատճառաբանեալ բանաձևը, որով վստահութիւն է յայտնվելու կառավարութեան և մատնանշվելու, որ աջակողմեանները պատրաստ են ամենաեռանդուն մասնակցութիւն ունենալ օրէնսդրական աշխատանքում։

Մարտի 15-ին Մօխովայա փողոցում բացվելու է չափաւոր կուսակցութիւնների 6-րդ քաղաքական կլուբը։ Անդամների թւում կը մտնեն Պետական Դումայի չափաւոր և աջակողմեան անդամները Պետական Խորհրդի անդամներից մի քանիսը և չափաւոր կուսակցութիւնների ծրագիրը համակրող անձինք։ Անդամակցական վճարն է տարեկան 50 րուբլի, կամ 6 րուբլի ամսական։

Կլուբում թղթախաղ չէ լինելու։

Պետական Դումայի անունով Թէհրանից, մէջլիսի կողմից ստացված է մի հեռագիր, որով մէջլիսը վառվռուն ողջոյններ է ուղարկում Դումայի բախտաւոր բացման առիթով և ասում է՝ «պարսկական երիտասարդ պալատը բախտաւոր է ամենաանկեղծ աջողութիւններ ցանկալ իր մեծ քրոջը»։

ԺՈՒՐՆԱԼԻՍՏՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Մարտի 3-ին, կիրակի օրը, տեղի ունեցաւ Թիֆլիսի ժուռնալիստների ժողովը։ Դա արդէն երկրորդ ժողովն էր։ Առաջին ժողովը, որը տեղի էր ունեցել մի քանի օր առաջ, սակաւաթիւ լինելու պատճառով, մասնաւոր խորհրդակցութեան մէջ շօշափեց միայն ժուռնալիստների կազմակերպութեան անհրաժեշտութիւնը, որ վաղուց է դրված հրապարակի վրա և ինչ-ինչ պատճառներից մինչև այժմ էլ առաջ չէ գնում։ Այդ անհրաժեշտութիւնը մանաւանդ զգալի է դառնում Կրասնովօդսկում կատարված քստմնելի եղեռնագործութիւնից յետոյ, «Մշակի» թղթակից Մուշեղ Տէր Օհանեանի սպանութեան պատճառով։

Այդ եղակի դէպքը, որ իր նմանը չունի մեր տարեգրութեան մէջ, առիթ է տալիս ժուռնալիստներից մի քանիսին խորհրդակցութեան հրաւիրել թէ կազմակերպութեան գործը շտապեցնելու և թէ միջոցներ որոնելու այդ տեսակ բռնութիւնների դէմ մաքառելու համար։

Երկրորդ ժողովը բազմամարդ կարելի էր համարել։ Ներկայ էին 24 հոգի աշխատակիցներ և խմբագիրներ ռուս, վրացի և հայ թերթերի կողմից։

Ժողովը լսելով նախորդ մասնաւոր խորհրդակցութեան մէջ շօշափված հարցերի մասին, երկար թէր և դէմ վիճաբանութիւններից յետոյ որոշեց օրակարգի հարցը, որի հիման վրա նախ զբաղմունքի նիւթ դարձրեց «Ժուռնալիստների Միութիւն» կազմակերպելու հարցը։ Ժուռնալիստների պրօֆեսիօնալ միութեան ընդհանուր ֆիզիօնոմիան պարզաբանելուց յետոյ առաջարկվեցին մի քանի բանաձևեր, որոնցից, ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ, ժողովը ընդունեց հետևեալ բանաձևը.

«Ժողովը անպայման կարևոր է համարում տպագրական խօսքի աշխատաւորների անկուսակցական պրօֆեսիօնալ միութիւն [illegible]

... կասկած յայտնողներ եղան, որ այդ սպանութիւնը կապ չունի «Մշակ»-ի № 27-ի յօդուածի հետ, ուստի ժողովը կայացրեց հետևեալ որոշումը. «Անհրաժեշտ համարելով Կրասնովօդսկի թղթակցի սպանութեան գործի մասին քննութիւն կատարել, ժողովը յանձնարարում է ընտրված մասնաժողովին քննել նիւթերը, տեղեկութիւններ հաւաքել և այդ մասին յաջորդ ժողովում զեկուցանել»։

Այդ նպատակով ընտրուեցին երեք հոգի, որոնց իրաւունք տրվեց հարկաւոր դէպքում հրաւիրել և ուրիշ ձեռնհաս անձերի։

ՄԱՄՈՒԼ

Օտարերկրեայ մամուլը աշխոյժով է խօսում Պետական Դումայի առաջին քայլերի մասին։ Վիեննայի «Neue Freie Presse» լրագիրը գրում է.

Դուման բարենորոգումներ է ուզում, այլ ոչ յեղափոխութիւններ։ Վիճակված է նրան, արդեօք, մնալ այդ գծի վրա։ Ոչ ոք այդ բանում այնքան շահագրգռված չէ, ինչպէս ռուսաց կառավարութիւնը, որովհետև ռուսաց Դումայի ապագան միևնոյն ժամանակ ռուսաց պետական կրեդիտի ապագան է։ Ինքնակալութիւնը պէտք է հաշտվի փաստի հետ. ռուսաց ժողովուրդը չէ կարող գոյութիւն ունենալ առանց ժողովրդական ներկայացուցչութեան։ Բայց նա պէտք է ընդունէ այդ աղնուութեամբ, առանց որևէ յետին մտքերի, ոչ միայն խօսքերով, այլ և գործով։ Այդ պահանջում է Ռուսաստանը և պէտք է ստանայ էլ։ Դումային չը դիմաւորեցին ազ ու հացով Տաւրիկեան պալատի դրան առաջ. նրան ընդունեցին ներքին զայրոյթի զգացմունքով, իբրև խորթ, ապօրէն զաւակի, որից ամաչում է և որի վրա խէթ աչքով է նայում մեծազօրծ մայրը։ Բայց Դուման ինքը վարվեց առողջ մտքով։ Ընտրելով Գօլովինին, Դուման առաջարկեց ժողովրդին այն տրամադրութիւնները, որի աղբիւրն է զգաստութիւն։ Դա ռուսաց հողի վրա զարգացած կենսունակ հացն է։

*

Գերմանիայի Միւնխէն քաղաքում տեղի ունեցած լիբերալների և դեմօկրատների բանկետում բէյխստագի նորընտիր անդամ պաստոր Ֆրիդրիխ Նաումանը մի ճառ է արտասանել, որտեղ ի միջի այլոց հետևեալ կերպով է որոշել լիբերալիզմի վերաբերմունքը դէպի սօցիալական բարենորոգումները.

Դէպի սօցիալ-դեմօկրատներն ունեցած տակտիկայի վերաբերմամբ մեր մէջ կան զանազան կարծիքներ, բայց վերջին ընտրութիւնների ազդեցութեան ներքոյ մի բան կարող է մեզանում կասկածից բոլորովին դուրս համարվել. լիբերալիզմը այսուհետև սօցիալական քաղաքականութեան պահանջներին բաւարարութիւն պէտք է տայ աւելի մեծ չափով, քան մինչև այժմ էր։ Եթէ այժմ մեծ քաղաքների ներկայացուցչութիւնը դեռ ևս բացառապէս սօցիալ-դեմօկրատիայի ձեռքը չէ ընկել, իսկ մեծ չափով և լիբերալների ձեռքը, այնուամենայնիւ լիբերալիզմի վրա պարտք է դրվում պաշտպանել այն պահանջները, որոնք պարունակում են իրանց մէջ պրօգրեսի զբաղվողը քաղաքների լայն խաւերի համար։ Լոկ իբրև բուրժուազական շարժում լիբերալիզմը չէ կարող բաւարարութիւն տալ մեծ քաղաքների և խոշոր արդիւնաբերական կենտրոնների ազգաբնակութեանը. լիբերալիզմը պէտք է դառնայ ժողովրդական։ Նա պէտք է պաշտպանէ, որ ոչ մի բան այնքան ընդհանուր չէ նպաստելու պետութեան կուլտուրական զարգացման և բարգաւաճման, որքան իսկական լիբերալիզմը։ Մենք չենք յայտարարել, որ Գերմանիայի միակ հայրենասէրները ինքներս ենք, բայց պէտք է [illegible], որ մենք կարող ենք սիրել մեր հայրենիքը միայն իբրև ազատ մարդիկ։

*

Լրագիրների մէջ լոյս տեսան մի շարք վրդովեցուցիչ լուրեր Պետական Դումայի մէջ սահմանված ոստիկանական խստապահանջ կարգերի՝ խուզարկութեան, պատգամաւորների վրա նշանակված հսկողութեան մասին. այդ բոլորի վրա աւելանում է Դուման ցրելու սպառնալիքը, նոյնիսկ այն դէպքում, եթէ Դուման ինքը ոչ մի առիթ էլ տալու չը լինի։ Դրա համար մեծ ջանքեր են գործ դնում թէ աջակողմեանները, ի դէմս Պուրիշկևիչների ու Կրուշևանների և թէ ստորաքարշ մամուլը, որ անտանձ կերպով վարկաբեկում է Դուման և հասարակական կարծիքը գրգռում, զինում նրա դէմ։ Այդպիսի պայմաններում զարմանալի չէ, [illegible]

ամենայոռետես կարծիքներ են յայտնվում Դումայի աշխատանքների բեղմնաւորութեան մասին, մանաւանդ որ Դումայի արձակման վերաբերմամբ խօսում են իբրև վճռված փաստի մասին և այդ սպառնալիքը չէ կարող չը թուլացնել ժողովրդի ներկայացուցիչների բազուկները։

«Р. В.» լրագիրը հետևեալ կերպով է պատկերացնում ժողովրդական ներկայացուցիչների վիճակը.

Տաւրիկեան պալատի հսկողութեանը այնպիսի նշանակութիւն է տրված, կարծես թէ այնտեղ տեղի են ունենում ոչ թէ պատգամաւորների նիստերը, այլ կալանաւորների։ Նախագահի իշխանութիւնը ստորադրած է և հսկող իշխանութիւնը իր զօրեղ միջամտութիւնը հասցնում է այն աստիճանին, որ ուզում է սահմանել թէ ում հետ կարող են խօսել ժողովրդական ներկայացուցիչները և ում հետ ոչ։

Ադմինիստրացիան բացի դրանից անհրաժեշտ է համարում նախազգուշացնել ոստիկանական ծառայողներին, որ մի քանի յայտնի դէպքերում պէտք է փողոցներում կալանաւորել ժողովրդական ներկայացուցիչներին։ Այդ բոլոր փաստերը վկայում են, որ կառավարութիւնը ամենևին չէ ըմբռնում իր պարտականութիւնները ժողովրդական ներկայացուցչութեան առջև, անվստահ, համարեա թշնամական վերաբերմունք ցոյց տալով դէպի Դուման, պատրաստ լինելով ամեն մի հասարակ առիթից օգտվելու և հարցը ուղղակի դնելու։ Պետերբուրգի մէջ տարածված այդ վրդովեցուցիչ, երկիւղալի լուրերը ոչ միայն տարածվեցին ամբողջ պետութեան մէջ, այլ և անցան արտասահման և, ի հարկէ, ունեցան իրանց ներգործութիւնը։ Ահա թէ ինչ է յայտնում այդ մասին «Р. В.»-ին.

Առանց թոյլ տալու իրանց որ և է կերպով միջամտելու Ռուսաստանի ներքին գործերին, օտար պետութիւնների կաբինետները, մանաւանդ Ֆրանսիականը, հաստատ հաւատացած են, որ այդ հակասահմանադրական փորձերը, որ կողմից էլ նրանք կատարված լինեն, անուղղելի վնաս կը հասցնեն Ռուսաստանի ֆինանսական և միջազգային դիրքին։ Բորսան, որպէս քաղաքական դրութեան զգայուն բարօմետր, երէկ (փետրվարի 27-ին) ամենավատ տրամադրութեան մէջ էր։ Բեռլինից հեռագրում են գլխաւոր ֆօնդերի ընկնելու մասին $1^1/_2$%-ով։ Պարիզեան բօրսայում աննկարագրելի սարսափ է տիրում. ռուսաց արժեթղթերը առաջարկվում են մեծ քանակութեամբ, բայց առնողներ չը կան։ Պետերբուրգում և Մոսկվայում ընտսան իջել է 72 րուբլու։ Ամենափոքր կասկած անգամ լինել չէ կարող, որ Դումայի արձակումը ներկայումս ֆինանսական մեծ վնաս կը պատճառէ, որի հետևանքները կարող են սարսափելի լինել ոչ միայն մեր բիւջետի համար, այլ և ամբողջ ժողովրդի տնտեսութեան համար։

Որքան հնարաւոր է, առանց միջազգային սովորութիւնները խախտելու, հասկացրել են մեր կառավարութեանը, որ Դումայի արձակումը առանց որևէ յարգելի պատճառի արտասահմանում այժմ չափազանց ճնշող տպաւորութիւն կը թողնէ։ Բայց նշանակութիւն կունենայ այդ խրատը հայրենասիրութիւնը շահագործող բիւրօկրատիայի համար։ Կասկածելի է։

ՏԽՈՒՐ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԻԹՈՎ

Փետրվարի 6-ին լրացաւ Բագուի հայ-թուրքական ընդհարումների տխուր տարեդարձը։ Կովկասի ազգութիւնների պատմութեան մէջ այդ թւականը կը յիշատակվի գոյրոյթով, սարսափով ու նզովքով։ «Իրշադ»-ը այդ առիթով զետեղել է մի յօդուած, որի վերնագիրը՝ «Փետրվարի 6»-ը, տպված է սև շրջանակի մէջ։ Այդ յօդուածում ասված է.

«Այսօր մի օր է, որ պիտի արձանագրվի Կովկասի պատմութեան մէջ սև տառերով, մի օր, որ ռուսական մեծ յեղափոխութեան ընթացքում, հայ և թուրք ժողովուրդների երեսի սևացման պատճառ է դարձել։

Այսօր «չէյթան»-ի նենգ ձեռքով նիւթված դժոխային դաւի օրն է։

Այսօր տարեդարձն է 1905 թ. Բագւում կատարված եղբայրասպանութեան, որ պատճառ դարձաւ Կովկասի դժբաղդութեան, սովին ու աւերածութեան։

Այսօր ճիշտ երկու տարի է անցել այդ աբրիլոռ, սարսափելի օրից։ Ամբողջ երկու տարի է, որ թշնամութիւն ընկաւ դարերով միմեանց հետ ապրող երկու ազգերի միջև։ Դժբաղդաբար, մինչև այսօր, դեռ շարունակվում է երկու ժողովուրդների միջև սառնութիւնը։

Երկու տարի առաջ, ինչպէս այսօր, մարդիկ վայրենացած՝ կոտորում էին միմեանց։ Կոտորում էին, առանց սակայն ըմբռնելու, որ միմեանց համար փորում են մի խոր անդունդ։ Երկու տարի առաջ բարեկամ հարևանները միմեանց տունը հրդեհելով՝ չէին մտածում թէ ինչ աստիճան ողբալի գործ էին կատարում։ Երկու ժողովուրդների աշխատաւոր, խեղճ ու կրակ դասակարգերը, առանց հասկանալու իրանց «գլխաւորների» ձգտումը՝ հասնել պատուի և պաշտօնի, գործիք էին դառնում կառավարութեան ձեռներին։

Սակայն «չը կայ բարիք առանց չարիքի», այդ զարհուրելի աղէտը արթնացնելով երկու ազգի ինքնագիտակցութիւնը, սովորեց նրանց ճանաչել իրանց իրաւունքները, իրանց արժանիքները։

Երկու կողմից էլ խաղաղասէրների թիւը աւելացաւ դաւադիրների և խաւարարների դէմ և նրանք՝ այս վերջինների հանդէպ կանգնելով՝ մեր երկրում հաստատեցին, ինչպէս երևում է, խաղաղութիւն, ապահովութիւն...

Թող այսօրվայ օրը նահատակվողների հոգին այդ խաղաղութիւնից, այդ հաշտութիւնից, այդ ապահովութիւնից բերկրած՝ աղօթող լինի մեզ համար։

Թող նրանք աղօթեն, որ մենք խելաբերբերենք և սիրով ապրենք, ինչ որ մեր բիւրօկրատական կառավարութեան, անխիղճ ու անգութ Գօլիցինների, Նակաշիձէների դէմ մի բողոք պիտի լինի, ինչ որ մեր երկրի բաղդաւորութեան, առաջադիմութեան, քաղաքակրթական գործերի զարգացման առիթ պիտի հանդիսանայ։

Թող երկու ազգի աշխատաւոր դասակարգերը ձեռք ձեռքի տան և այդ ընդհարման բոլոր պատճառներին անէծք կարդալով, այսօրվայ նահատակներին օրհնութիւններ ուղղեն։

Կեցցէն երկու ազգերի միջև խաղաղութեան պահպանման համար ձեռք ձեռքի տալով աշխատող հերոսները։

Կորչէն այդ երկու ազգերի թշնամութեան պատճառ հանդիսացող դաւադիրները։

Կորչէ մի այդպիսի դաւի ասպարէզ տուող կառավարական ձեռք։»

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

(Նամակ Մոսկվայից, փետրվարի 27-ին)

VIII

Դարձեալ գործադուլ... Սա նորութիւն չէ Ռուսաստանում, քանի որ վերջին տարիները մի շարք քաղաքական գործադուլներ են եղել մեզանում, իսկ մի քանի օր առաջ մայրաքաղաքի հրատարակած գործադուլը տարբերվում է անցեալներից նրանով, որ ներկայ գործադուլը քաղաքական առաւ չունի, այլ լոկ տնտեսական.

Հինգ օր առաջ Միուսսկի, Սոկոլնիկի և Ուվարովսկի պարկերի էլեքտրաքարշի բանւորները դադարեցրին աշխատանքները և այդպիսով կանգնեցրին էլեքտրաքարշի ամեն տեսակ շարժում, իսկ մայրաքաղաքի կեանքը մասամբ մեռաւ։ Գործադուլի հետևեալ օրը քաղաքային վարչութիւնը յայտարարեց, որ էլեքտրաքարշի շարժումը դադարեցված է, բանւորների կողմից առանց որևէ պահանջ ներկայացնելու վարչութեանը։ Քաղաքային վարչութիւնը շտապեց ժողովրդին այդպիսի մի ծիծաղելի յայտարարութիւն տալու, քանի որ հէնց նոյն օրը նա ստացաւ գործադուլ բանւորներից մի գրութիւն, որոնք հետևեալ գլխաւոր պահանջներն էին դրել. 1) գործադուլի համար արձակված բոլոր ծառայողների վերադարձ, 2) արտակարգ աշխատանքների վերացում, 3) հիմնել հաշտարար ատեան (примирительная камера), 4) վարչութեան կամ քաղաքագլխի թոյլատուութեամբ իրաւունք տալ ժողովներ գումարել քաղաքային շինութիւնների մէջ, 5) հիւանդանոցի հարկի վերացումը, որովհետև կօնտրմարկա ունեցող շատ հիւանդ բանւորների, տեղի բացակայութեան պատճառով, յաճախ չեն ընդունում հիւանդանոցներում, 6) ձրի օգտվել քաղաքային բոլոր գծերից, 7) հիւանդ ծառայողներին 3 ամիս ժամանակ տալ բժշկութեան համար, ռոճիկը ստանալով հանդերձ, 8) Պուզալօվին արձակել, քանի որ առանց որևէ յանցանքի արձակում է ծառայողներին և նրանց տեղ նշանակում իր ազգականներին, 9) արձակել ինժեներ Կրէպսին, նրա դէպի ծառայողները ցոյց տուած անկօրրէկտ վերաբերմունքի և զրպարտութեան համար, որի պատճառով շատ ծառայողների արձակում են, 10) օրավարձ բանւորների ռոճիկը յաւելումն մինչև 1 ր. 25 կ. օրեկան և 11) բոլոր մնացած ծառայողների ռոճիկը յաւելումն 75 %-ով։

Քաղաքային վարչութիւնը այդ պահանջագիրը ստանալուց, արտակարգ մի ժողով է գումարում, ուր փոխանակ մանրամասն քննելու գործադուլների պահանջները, անուշադրութեան է մատնում այդ և քննութեան առնում միմիայն ինժեներ Կրէպսի արձակելու հարցը։ Վարչութեան բոլոր անդամները, յանձին քաղաքագլուխ պ. Գուչկովի, միահամուռ կերպով պնդում են, որ ինժեներ Կրէպսին ոչ մի դէպքում արձակել չէ կարելի, ինչպէս նաև քննել չեն կամենում բանւորների պահանջները։

«Երկրի վրա չը կայ այնպիսի մի ույժ, որ քաղաքային վարչութեան ստիպէր բաւարարութիւն տալու էլեքտրաքարշի ծառայողների այնքան հսկայական, ապօրինի և անհնարին պահանջներին», — բացականչել են վարչութեան անդամները։ Անհնարին է բանւորներին բաւարարութիւն տալ, նրանց պահանջները ապօրինի են, յայտարարում են այդ փոքրիկ բիւրօկրատները, առանց մի վայրկեան մտածելու, թէ ինչ են ասում և ինչ կարելի է եզրակացնել այդ անտրամաբան խօսքերից։

Ինժեներ Կրէպսին արձակելը անհնարին է. նա զրպարտիչ և ստոր մարդ է, նա ամեն տեսակ լրբբ և կեղտոտ զեկուցումներ է տալիս ծառայողների մասին, նրա խորհրդով «վնասակար տարրերին» արձակում են իրանց ընկերների միջից, վերջապէս Կրէպսը անուրանալի ծառայութիւն է մատուցել քաղաքին. հետևապէս փոխել այդ մարդուն, նեղացնել նրա անունը և թուք ու մրով շաղախել նրա երեսը, այդ անուղղելի անպատուութիւն է և անարդարութիւն նրա վերաբերմամբ։ Քաղաքային վարչութեանն անհրաժեշտ են Կրէպսներ և Պուզալօվներ, նրանք գործը կարգի կը բերեն և կեանքը իր նօրմալ ընթացքը կը ստանայ..

Քաղաքային վարչութիւնը ոչ մի կերպ չէ ուզում զիջել գործադուլներին. նա իր հետևեալ նիստում վճռել է բոլորին արձակել, որոնց համար հաշիւները վերջացնելու ժամանակամիջոց է նշանակել այսօր, ամսիս 27-ը։ Քաղաքային վարչութիւնը մինչև իսկ վճռել է Ռիգայից ծառայողներ հրաւիրել. և վերջապէս ինչու այդքան հոգս տանել քաղաքացիների համար, քանի որ Շմակով խոստացել է «իսկական ռուս-մարդկանց»-ից ծառայողների նոր շտատ կազմակերպել... Ուրեմն այսուհետև խուլիգանների հետ ենք գործ ունենալու...

IX

Էլեքտրաքարշի ծառայողների գործադուլը չը սահմանափակվեց միմիայն իրանով. գործադուլ են արել նաև մի քանի գծերի ձիաքարշի ծառայողները։ Այժմ գործում են միմիայն Պոկրովկի և շրջակայ գծերի ձիաքարշերը, մնացած գծերի վրա ոչ մի շարժում, և կեանքը, բառիս ամենաընդարձակ իմաստով, մեռած է։ Էլեքտրաքարշի կարիքը ամենազօրեղ կերպով զգացվում է մայրաքաղաքում, ուր ազգաբնակութիւնը սովոր է երթևեկել, ուր ժողովրդի ստորին խաւերին նա խոշոր ծառայութիւն է մատուցանում։ Այժմ ժողովուրդը ստիպված է կամ կառքով գնալ կամ թէ ոտով. ոտով շրջագայելը քաղաքի ցեխոտ փողոցներով միանգամայն անհնարին է, մանաւանդ եթէ մարդ երկար ճանապարհ է ուզում գնալ, իսկ կառքերը այժմ մատչելի են միմիայն ունևորներին, քանի որ կառապանները, օգտվելով առիթից, ամենախայտառակ կերպով շահագործում են։ Բիչ շահագործել,— հասկանում եմ, բայց նրանք մոռացած և խիղճ, և օրէնք, և չափ ու սահման, իրանց քէֆի ուզածի պէս, ճամբորդից վերցնում են այնքան, որքան կամենում են։

Եթէ մի կողմ դնենք այն հանգամանքը, թէ ազգաբնակութիւնը գործադուլի ամբողջ ընթացքում որքան վնասներ է կրելու, պէտք է ասենք, որ մայրաքաղաքը էլեքտրաքարշից օրեկան 20,000 րուբլի վնասվելով, դուրս կը գայ, որ քաղաքային ինքնավարութիւնը մինչև այժմ կրել է 100,000 րուբլի վնաս։ Եւ այս բոլորը ինչու համար, ինչ անունով և ինչ սկզբունքով։ Օրվայ լոյսի նման պարզ է մեզ համար այն, որ քաղաքային վարչութիւնը ներկայ դէպքում ոչ մի սկզբունքով չէ առաջնորդվում և այդ ճանապարհով էլ գործելու ընդունակ չէ։ Այն խոշոր պատճառը, որի վրա հիմնված են բանւորների պահանջները և որը ստիպեց բանւորներին գործադուլ հրատարակելու—այդ ինժեներ Կրէպսն է, որ, որպէս թունաւոր օձ, խայթել է բանւորներին և սպանել նրանց մէջ ամեն տեսակ գեղեցիկ զգացմունքներ։ Նա իր պաշտօնավարութեան ամբողջ ընթացքում աշխատել է գործել և միշտ գործում է ի վնաս բանւորների, աշխատաւոր այն մասսայի, որ գտնվում է նրա կառավարութեան շրջանում, տրամադրութեան ներքոյ։

Եթէ քաղաքային վարչութիւնը բարեհաճէր քննել բանւորների պահանջները և իր մի քանի օրվայ ատրինքը յատկացնէր նրանց պահանջների բաւարարութեան, և եթէ ինժեներ Կրէպսին արձակած լինէր պաշտօնից, մենք հաւատացած և համոզված ենք, որ գործադուլը վաղուց ընդհատված կը լինէր։ Բայց քանի որ ոչ մայրաքաղաքի ադմինիստրացիան է միջամտում (քաղաքագլուխ պ. Րէյնբոտ գործադուլ բանւորների կողմից իրան ներկայացած պատգամաւորութեան հետ մինչև իսկ չը բարեհաճեց խօսել, այլ կարգադրեց յայտնելու, որ քանի նրանք գործադուլը կը շարունակեն, ինքը երբեք չի ընդունի պատգամաւորութեան և ոչ մի բանակցութիւն չի վարի նրա հետ) և ոչ էլ քաղաքային վարչութիւնն է զիջում, պէտք է սպասել, որ ժամանակի ընթացքում գործադուլը կարող է սուր կերպարանք ստանալ և ընդհանուր դառնալ։ Կարծես թէ նշաններ երևում են։

Քաղաքային վարչութիւնը բացարձակ կերպով յայտարարում է, որ ոչ մի պահանջ, ոչ մի խնդիր, ոչ մի զիջում իր կողմից չէ անելու, նա ամենակտրուկ կերպով պահանջում է կամ գործի անցնել և վերսկսել աշխատանքը, կամ այսօր գալ և հաշիւ ստանալ։ Արձակվածները վերստին չեն ընդունվելու, նրանք ընդմիշտ են արձակվում։

Եւ այս բոլորը քաղաքային վարչութիւնը անում է առանց մի բոպէ հետևանքի մասին մտածելու, առանց նախատեսնելու և հեռատես լինելու... Մի վերաբերմունք, որ յատուկ է միմիայն բիւրօկրատներին...

Ոսկու-Զօն

ՄԻ ԲԱՆԱՁԵՒ

Թիֆլիս, փետրվարի 28-ին

Կարդալով «Ժամանակ»-ի 45-րդ համարում Նուխուց ուղարկած հեռագիրը ծխական դպրոցները փակելու մասին, մենք, Թիֆլիսաբնակ մի խումբ նուխեցի երիտասարդներ, ժողովելով միասին որոշեցինք.

1) Աչքի առաջ ունենալով, որ մինչև ուսման ընթացքի վերջը մնում է ամենաշատը երկու ամիս, չը հաշւելով տօները, պէտք է ամեն միջոց ձեռք առնել դպրոցներում կանօնաւոր դասերը վերսկսելու համար, որպէսզի իզուր չը տուժէ սովորող մատաղ սերունդը, ներկայ դէպքում հանդիսանալով զոհ երկու պայքարող կողմերի։ Դրա համար, ա) անմիջապէս հեռագրով խնդրել Վեհափառից, հրամայել վերաբանալ դպրոցները մինչև քննութիւն կատարելը. բ) պահանջել մամուլի միջոցով նոյնը հոգաբարձութիւնից և ուսուցչական կազմից, յիշեցնելով նրանց այն բարոյական պատասխանատւութիւնը, որը ունեն նրանք այդ դպրոցների վերաբերեալ։

2) Խնդրել Վեհափառին ուղարկել Նուխի պարոն Լէօին՝ քննութիւն կատարելու և միանգամ ընդմիշտ վերջ դնելու այդ դպրոցական սկանդալին՝ իբրև անկուսակցական և [illegible] մանկավարժի. Նոյն նպատակով հեռագրով խնդրել յարգելի Լէօին յանձն առնել այդ նեղութիւնը և իր հեղինակաւոր ներկայութեամբ զսպել Նուխու դպրոցների հոգաբարձութեան և ուսուցչական խմբի բորբոքված կրքերը։

3) Պահանջել հոգաբարձութիւնից և ուսուցչական խմբից վերջապէս պարզել մամուլի միջոցով այդ անկարգութիւնների պատճառները և ընթացքը. ժողովը գտնում է երկու կողմի մինչայժմեան խորհրդաւոր լռութիւնը միանգամայն յանցաւոր և կոչ է անում հասարակութեան ձեռնհաս անդամներին ասպարէզ գալ ու փարատել մեր և ուրիշ քաղաքներում ցրված նուխեցիների զանազան կասկածները, տալով մամուլի մէջ այդ անհրաժեշտ սկանդալի նկարագրութիւնը, հակառակ դէպքում ժողովը ստիպված կը լինի հրատարակել ձեռնհաս աղբիւրներից ստացած փաստերը։

4) Պահանջել Վեհափառ Նուխի ուղարկած քննիչ Ներսէս քահ. Տէր-Կարապետեանից մամուլում մանրամասն հաշիւ տալ իր Նուխում կատարածի մասին, նաև, թէ ինչպէս նա իր քննութեան մի մասը կատարել է Արէշի գաւառի «Թուրուշ-դուզ» կոչված դաշտում։

5) Ժողովը միաձայն բողոքում է հոգաբարձութեան, ուսուցչական կազմի և հասարակութեան այն անդամների դէմ, որոնք այսպէս թէ այնպէս սատարել են այս կօնֆլիկտի առաջանալուն, նոյնպէս խնդրում է Նուխում և ուրիշ տեղերում վերաբնակված նուխեցի գիտակից հասարակութեան մեր խնդրին պ. Լէօի վերաբերեալ միանալ։

6) Ժողովը, բաղկացած լինելով զանազան կուսակցութիւնների պատկանող նուխեցիներից, որոշեց այս գրութիւնը յանձնել և խնդրել տպագրել «Ժամանակ», «Հոսանք» և «Մշակ» թերթերում։

Մի խումբ Թիֆլիսաբնակ նուխեցի երիտասարդներ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՍՏԸ

Գօրիս, փետրվարի 21-ին

Անցեալ թղթակցութեանս մէջ շեշտել էի տեղիս ադմինիստրացիայի կառավարութիւնից 52,610 րուբլի ստացած նպաստի և նրանից ազգաբնակութիւնների անհաւասար օգտվելու մասին։

Տնտեսապէս քայքայված և ծայրայեղ չքաւորութեան մէջ գտնվող Մինքենդը անմասն պիտի մնայ կառավարութեան այդ մեծ բարիքից։ Այս բանը այնքան վատ էր ազդել խեղճ մինքենդցիների վրա, որ սրանք ամեն տեղից ճարները կտրած, յանձնվելով բնութեան զուլն ճակատագրին, լուռ ու մունջ սպասում էին հետևանքին։

Սակայն այս գրութեան մէջ նրանք երկար չեն կարողանում սպասել, արդարութեան ձայնը նրանց թելադրում է, որ միջոց որոնեն օգտվելու դժբախտներին նւիրված ընդհանուր ողորմութիւնից. և ահա երկու պատուաւոր մինքենդցիներ, ձեռքները առած թուղթ, մատիտ և մի թաշկինակ, պտտում են միասին և ողորմութիւն խնդրում, որպէսզի հաւաքած մի քանի րուբլով մինքենդցի կանանց կողմից մի հեռագիր ուղղեն Ն. Մ. Կայսրուհու անունով։

Նոյն նպաստը բաշխելու նպատակով ամսիս 15-ին եկաւ Գօրիս փոխ-նահանգապետ պ. Բարանովսկին։

Նախքան նրա գալը, կառավարութեան տեղիս նպաստամատոյց յանձնաժողովը վաղօրօք պատրաստել էր սովեալների ցուցակը. փոխ-նահանգապետը յիշեալ ցուցակի համաձայն պատուիրում է սովեալներին հաւաքվել Սաբուղ, ուրտեղ նրանց ըստ յիշեալ ցուցակի բաժանում է մօտ 19,000 ր.։

Ինչպէս լսում ենք, գումարը գլխաւորաբար բաժանվել է թուրք սովեալներին, իսկ մինքենդցիները առ այժմ այդ նպաստից ոչինչ չեն ստացել։

Փոխ-նահանգապետը նոյնպէս կրկնել է նըպաստամատոյց յանձնաժողովի ասածը. «սովեալները, եթէ իրանց նախկին բնակավայրում չապրեն, ոչինչ չեն ստանայ կառավարութիւնից»։

Նա նոյն իր խմբով (գաւառապետ, 4 հաշտարար միջնորդ և հարկային տեսուչ) գտնվում է այժմ Ղափանում, որտեղ նոյնպէս պէտք է բաժանէ նպաստ։

Յաջորդ անգամ կուղարկեմ խմբագրութեանդ բաշխված նպաստի ստոյգ և մանրամասն ցուցակը։

Յ. Գրիգորեան

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒԼԱՎԷՐԻՑ

Մարտի 2-ին

Վարդանանց տօնի առիթով եկեղեցում, պատարագից յետոյ, ուսուցչական խումբը դպրոցի թատրոնական դահլիճում մի փառաւոր հանդէս էր կազմել, որը շատ լաւ տպաւորութիւն թողեց հանդիսականների վրա։ Հանդէսը բացվեց երգեցիկ խմբի «Մեր հայրենիքով». ապա ուսուցիչ պ. Սիրունեանը գեղեցիկ կերպով նկարագրեց Աւարայրի ճակատամարտը ու մանրամասն բացատրեց Վարդանի, Եղիշէի, հայ կանանց ու Վասակի դերը այդ ժամանակներում։ Առաջին ճառախօսից յետոյ երգեցիկ խումբը շատ հրաշալի երգից «Լռեց ամպերը», որից յետոյ բեմ բարձրացաւ ուսուցիչ պ. Սողճեանը ու կարդաց մի գեղեցիկ դասախօսութիւն, որը տևեց կէս ժամ։ Ճառախօսութիւնը լսվում էր լարված ուշադրութեամբ. յարգելի ճառախօսի նիւթն էր V-դ դարից մինչև 19-դ դարը հայ ժողովրդի կրած տառապանքներն ու հալածանքները ու նրանց համեմատութիւնը։ Պիտի ասած, որ պարոնի դասախօսութիւնը մի լուրջ պատմագիտական բազմակողմանի աշխատութիւն էր։

Հասարակութիւնը ճառախօսութիւնը վարձատրեց երկար ծափահարութիւններով։ Շատ աչքի ոտանաւորներ էին կարդում փոքրիկ աշակերտներն ու աշակերտուհիները, որից յետոյ երգում էր երգեցիկ խումբը։ Հանդէսի վերջը տ. Զարգարեան աշակերտուհիներին ու աշակերտներին կօնֆեկտներ բաժանեց։ Շնորհակալութեան արժանի է իր չափազանց աշխատասիրութեան համար և ուսուցչուհի պ. Ահարոնեանը. առհասարակ մեր ուսուցչական խումբը վայելում է հասարակութեան յարգանքը, չը նայելով մի քանի տեղացի ինքնահաւան ինտրիգան անձների, որոնք աշխատում են ժողովրդի առաջ ձգել ուսուցիչների վարկը, բայց իրանք շատ վաղուց վարկաբեկ եղած լինելով, կրկին իրանք են խայտառակվում։

Խոսրով

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Փետրվարի 27-ին

Փետրվարի 25-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին կատարվեց հասարակաց պարտէզի դիմաց, ամենաբազմամարդ տեղում, հետևեալ յանդուգն գողութիւնը։ Պ. Մարգար Քոչարեանցի խանութը, որտեղ պատրաստի հագուստեղէն էին ծախում, ծակելով պատը ներս են մըտնում ամբարը և յետոյ կոտրելով խանութի և ամբարի մէջ եղած դուռն կողպէքը, մըտնում են խանութ, հաւաքում են պատրաստի շորերը ու կապում կապոցների մէջ, երևի գիշերը, մարդկանց շարժողութիւնը վերջանալուց յետոյ տանելու նպատակով, ու ապա վերցնելով կասսան տանում են ամբար ու սկսում են կոտրել։ Կոտրելու ձայնին այդ տեղի մայթի վրա զբօսնող հասարակութիւնը կանգ է առնում ու սկսում լսել։ Համոզվելով որ իսկապէս խանութում մարդիկ կան և մի ինչ որ բան են կոտրում, իսկոյն յայտնում են ոստիկանութեանը և խանութպանին։

Ոստիկանութիւնը մի ակնթարթում շրջապատում է խանութը և կանչել տալով խանութպան պ. Քոչարեանցին, բաց են անում խանութի դուռը։ Հայ և թուրք հասարակութիւնը հետաքրքրված հետզհետէ սկսում է շատանալ ու անհամբեր սպասում է տեսնելու թէ ով է օրվայ հերոսը և այդ համարձակ գողը, որ սիրտ է արել օրը ցերեկով այդպիսի մարդաշատ և յայտնի տեղում, որից մի քանի քայլ մայթի վրա մրգավաճառները առևտուր են անում, ծակել խանութը և մտնել ներս գողութիւն անելու նպատակով։ Վերջապէս հասարակութեան համբերութիւնը հատնում է հետաքրքրութիւնից, սկսում է ձայն տալ «շուտ արէք, բաց արէք խանութը»։ Բացվում է խանութը. ոստիկանութիւնը դուրս է բերում մի սամադարցի (Էջմիածնի գաւառ) հայի և պահնորդների ուղեկցութեամբ տանում է դէպի ոստիկանատուն։ Բերում են խանու- բերում են,—սկսում է բացականչել և սուլել ամբոխը։

Այստեղ յիշեցի Կրիլովի «Փիղը» առակը, թէ ինչպէս հետաքրքիր ամբոխը ուղեկցում էր նրան մինչև ոստիկանատուն։

Բռնվածի ցուցմունքով իրանք եղել են երեք հոգի, որոնցից երկուսին աջողվել է փախչել։ Ոստիկանութիւնը իսկոյն երկուսին էլ գըտնում է և նրա հետ միասին ուղարկում է բանտ։

Եղանակը մեզանում զգալի կերպով փոխվեց. վերջին օրերս ահագին քանակութեամբ ձիւն եկաւ և ցրտերը վերսկսվեցին։

Կենսական մթերքները թանկ են մեզանում. ոչխարի միսը արժէ ֆունտը 15 կ., տաւարինը 11 կ., ձուն հարիւրը 2 ր., հացը առաջին տեսակը 5 կ., իսկ պանիրը պուդը 7 ր., որոնք անմատչելի են աղքատ դասակարգի համար։

Գ. Աղազարեանց

ՀՐԱՒԷՐ

(Թիֆլիսի օրիորդաց երրորդ գիմնազիայի աշակերտուհիների ծնողներին)

«Հաւատք առանց գործոց մեռեալ են»։

Օրիորդաց երրորդ գիմնազիայի ծնողական ժողովի ընտրած խորհրդի գործունէութեան վրա անսպասելի կերպով աւելացաւ մի հոգս էլ. նա ստիպված է ի նկատի առնել մի ալխուր երևոյթ ևս. դա է նոյն իսկ ծնողների անտարբեր վերաբերմունքը դէպի խորհրդի գործունէութիւնը։

Ծնողական ժողովների համար կազմած կանոնադրութեան մէջ նախագծած կան շատ համակրելի խնդիրներ, որոնց բարեյաջող լուծումը ամբողջովին կախված է նոյն իսկ ծնողների բարոյական և նիւթական աջակցութեան աստիճանից. այն ծնողների, որոնց թախանձանքով իսկապէս կազմված են Թիֆլիսի միջնակարգ դպրոցներին կցորդ ծնողական ժողովները։ Այդ ժողովների նպատակը և նրանց զբաղեցնող հարցերը առհասարակ այնքան մօտ են բոլոր ծնողների սրտերին, որ պէտք էր ենթադրել, թէ իրանց ընտրած խորհրդի պարապմունքները առաջ կը գնան կանոնաւոր ընթացքով և նրանք երբեք դժուարութիւնների չեն հանդիպելու։

Ընդունված ծրագրի համաձայն խորհրդի հոգացողութեան գլխաւոր առարկան լինելու է՝ ծնողների և մանկավարժական խմբի հետ միասին փոթորիկից և հողմերից պաշտպանել ուսումնարանի վրա ծածանող այն դրօշակը, որի վրա դրոշմված են հետևեալ բառերը. «Դպրոցներում թող թագաւորեն հաւասարութիւն ու սէրը, լոյսն և ճշմարտութիւնը, բարին ու գեղեցիկը, գործը և կարգապահութիւնը»։ Այդ դրօշակը անհրաժեշտ հարկաւոր է ամրացնել հաստատուն հիմունքների վրա. բայց այդ տեսակ աշխատանքը հեշտ չէ, մանաւանդ մեր այժմեան պատմական օրերում, երբ մեր չորս բոլորը յուզված են մըրրիկներ և փոթորիկներ։ Խորհրդի գործունէութեան համար կարևոր են ինչպէս նրա բոլոր մտաւոր և բարոյական ույժերի լարումը, նոյնպէս և կարևոր ծախսերի համար դրամ. մինչդեռ խորհուրդս սրտի ցաւով նըկատելու է, որ շատ դժուարութեամբ են անգամ դրվում ժողովին նոյն իսկ սահմանի ծնողներից, խնամակալներից և հոգաբարձուներից շատերը։ Այս անբացատրելի անտարբերութիւնը թուլացնում է խորհրդի եռանդը և գործունէութիւնը և նա իզուր սպասում է անդամավճարների, որ իւրաքանչիւր տարի պէտք է տայ ամեն մի անդամ ոչ պակաս մի րուբլուց (համաձայն 3-րդ կէտի Ծնողական Ժողովի. կանոնադր.)։

Ժողովի գանձարանում դրամի պակասութիւնը՝ ահա այն խափանարիթը, որ արգելք է դառնում այն նախապատրաստական ձեռնարկութիւնների կանօնաւոր ընթացքին, որ համաձայն ժամանակի պահանջներին և մանկավարժութեան և դպրոցական առողջապահութեան ասպարէզների փայլուն առաջերի ցոյց տուած միջոցներ, ծառայելու են աշակերտուհիների բարոյական կրթութեանը և ֆիզիքական զարգացմանը։ Օրինակ, խորհրդի առաջարկութեամբ քննված և ի նկատի առնըրված են դպրոցի մի քանի անհրաժեշտ կարիքները՝ 1) ձրիաբար նախաճաշ տալ անհնոչքաւոր աշակերտուհիներին (այս կարգադրութիւնը արդէն իրականացել է սկսած փետրվարի 9-ից), 2) գիմնազիայի գրադարանը լրացնել ընթերցանութեան և ուսուցման օժանդակ գրքերով, 3) գիմնազիայի մէջ կազմակերպել հրապարակական ընթերցանութիւններ, գրականական առաւօտներ և երեկոներ, ծնողների, ուսուցիչների և աշակերտուհիների մասնակցութեամբ ներկայացումներ և այլն, 4) կազմակերպել շրջագայութիւններ և արշաւանքներ, ի հարկէ բոլորովին ապահով պայմանների մէջ և այլ նոյն տեսակ զուարճութիւններ, որոնք կարող էին բարերար ազդեցութիւն ունենալ մեր զաւակների վրա, այսինքն՝ պատրաստել բարոյապէս և ֆիզիքապէս առողջ մայրեր և գործունեայ, հայրենասէր քաղաքացուհիներ։

Վերջապէս խորհուրդը խիստ ուշադրութեամբ ուսումնասիրում է այն հարցը, թէ անպայման ցանկալի է և պէտք է հնարաւոր անել, որ երբ Աստուած տայ, դրամական միջոցները թոյլ տան, օգնութեան հասնել գիմնազիայի այն չքաւոր աշակերտուհիներին, որոնց շատ անգամ վարչութիւնը ստիպված է լինում արձակել ուսման վճարը չը հատուցանելու համար։

Երբ դրամ կը լինի, այն ժամանակ բարի նպատակներն էլ իրականութիւն կը ստանան. ինչ գեղեցիկ և լուսաւոր հեռանկար... աղեխօր երազ չէ՞ սա՝ ի նկատի առնելով մեր տեսածները... Այո, պատկերը նմանվում է, երբ տեսնում ես, որ դրամարկղը դատարկ է, խորհրդի ստեղծագործ աշխատանքը կանգ է առնում և խորհրդի անդամը շուարած մնում է կարծես անիրագործելի երազների մի զվեթական շրջանի մէջ։

Մեր կարծիքով այդ դրութիւնից դուրս գալու համար մի բան է միայն հարկաւոր. դա ծնողների բարոյական և նիւթական օժանդակութիւնն է։ Հետևապէս խորհրդի աջող գործունէութեան ծանրութեան կենտրոնը գտնվում է նոյն իսկ ծնողների իրական համակրութեան և անդամավճարներ հատուցանելու հարցը լուծելու մէջ։ Ներկայ ժամանակ ժողովին անդամ գրուածների թիւ աննշան լինելը շատ աչքի է ընկնում մարդ ինչպէ՞ս կարողանայ լռել այդ դառն, սիրտ ճմլող իրականութեան առաջ։

Ծնողներ, լսեցէք, օգնութեան հասէք ձեր և ոչ թէ օտարի գործին։ Անդամ գրվեցէք ծնողական ժողովին և շտապեցէք անդամավճարը հատուցանել։ Ձեր այդ ազնիւ վարմունքով դուք կուրախացնէք ձեր զաւակներին, որոնց շահի և օգտի համար պէտք է գործ դրվեն այդ փողերը ձեր ներկայացուցիչ վերատեսուչ մասնաժողովի հսկողութեան ներքոյ։

Ժողովի խորհուրդը մեծայոյս է և մինչև անգամ համոզված է, որ այս հրաւէրը կը շարժէ ձեր ծնողական սիրտը և դուք յօժարութեամբ արձագանք տալով այս հրաւէրին, կարելիութիւն կը տաք ձեր ընտրածներին ոգևորված իրականացնել այն բարձր նպատակները, որոնք իբրև հիմք դրված են ծնողական ժողովների կանօնադրութեանը և որոնք կենդանի սրտացաւ համերաշխութեան միջնորդ են հանդիսանում ծնողների, ուսուցանողների և ուսանողների մէջ։ Վերոյիշեալ ձեռք առնելիք միջոցներով ծնողական ժողովների անմիջական բարոյական ազդեցութիւնից կախումն ունի մեր զաւակների ապագան և նոյն իսկ ժողովների ապագայ գործունէութեան զարգացումը։ Օգնեցէք մեզ, տուէք նիւթական միջոց, որ հնարաւորութիւն ունենանք գործել, ստեղծել և այն ժամանակ կը կատարվին աստուածահաճոյ օգտակար գործեր։ Չը պէտք է բաւականանալ միայն գեղեցիկ խօսքեր արտասանելով և բարի ցանկութիւններ յայտնելով, այլ պէտք է շարքերը խտացնել և առաջ գնալ ստեղծագործ ջանքերի և շինարար աշխատութեան շաւիղով, որովհետև «հաւատք առանց գործոց մեռեալ են»։

Խորհրդի փոխ-նախագահ՝
Ռուբէն Մելիք-Ադամեանց

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թէ որպիսի բանագօսիկ «բացառութիւններով» սենատը օգնութեան հասաւ Ստոլիպինի մինիստրութեանը, ընտրողական իրաւունքները կրճատելու համար, այդ արդէն յայտնի է բոլորին։ Բայց և այնպէս սենատի այդ «բացառութիւնների» բանագօսիկութեան մի շատ բնորոշ նմուշ էր տուել պ. Լ. Լվօվը «Товарищъ» թերթում, որի հետ արժէ ծանօթացնել և «Մշակ»-ի ընթերցողներին։

Ինչպէս յայտնի է, դեռ անցեալ մարտի սենատի «բացառութիւնների» համաձայն, 25 տարեկանի հասած բանւորները միայն ընտրելու իրաւունք ստացան։ Եւ այդ բացառութիւնները իբր թէ վերաբերում էին 1905 թ. դեկտեմբերի 11-ի օրէնքին։ Բայց ահա թէ, պ. Լվօվի պատմածի համաձայն, ինչ ձևով և ինչ իմաստով է մշակված եղել այդ օրէնքը։

Առանց Պետական Խորհուրդը մտնելու, այդ օրէնքը ուղղակի քննվել ու մշակվել է Ցարսկոյէ-Սելոյում, Կայսրի նախագահութեամբ։ Այդտեղ բանւորների ընտրողական իրաւունքը երկու մասի է բաժանվել, այն է՝ քանի՞ տարեկան բանւորները իրաւունք ունենան ընտրելու և քանի՞ տարեկանը ընտրվելու։ Այս վերջին տեսակի իրաւունքի համար միաձայնութեամբ ընդունելով 25 տարեկան հասակը, ժողովականները, որոնց թիւը 20-ից աւելի է եղել, ձայների ահագին մեծամասնութեամբ, ընդդէմ երկուսի, այն եզրակացութեան են եկել, որ 25 տարեկան հասակը բանւորների ընտրելու իրաւունքի համար բոլորովին չէ համապատասխանում թէ իրականութեան պահանջներին և թէ օրէնքի ոգուն։

Բանը նրանումն է, որ օրէնքը բանւորներին երեք կարգի է բաժանում. 1) մանկահասակներ մինչև 15 տարեկանը, 2) պատանիներ՝ մինչև 17 տարեկանը և 3) չափահաս բանւորներ 17—18 տարեկանից բարձր։ Արդ, ինքնըստինքեան մի շատ պարզ առարկութիւն էր առաջանում, թէ ինչպէս կարելի է մի օրէնքով բանւորներին չափահաս ճանաչել 17—18 տարեկան հասակում, իսկ միւս օրէնքով նրանց չափահասութիւնը 25 տարեկան հասակը համարել։ Այդ հակասութեան մասին շատ տաք կերպով խօսել ու բանւորներին պաշտպանել են Տագանցևը, Մանուխինը, Տիմիրեազևը, Ֆիլոսոֆովը և նամանաւանդ հէնց ինքը կոմս Վիտտէն։

Միմիայն 25 տարեկանից բարձր ընտրելու իրաւունք տալով բանւորներին, ասել էին դրանք, պարզ ապացոյց կը լինի, որ կառավարութիւնը աշխատում է բանւորների օրէնքով սահմանված իրաւունքները սահմանափակել և դա առիթ կը տայ նրանց բացասական կերպով վերաբերվել Պետական Դումային։ Իմանք էլ ասել էին, որ այդպիսով բանւորների ահագին մասը կը զրկվի ընտրութիւններին մասնակցելուց, ուստի և ահագին դժգոհութիւնների առիթ կը տայ։ Վիտտէն նոյնիսկ այնպիսի էկստազի մէջ է ընկած եղել, որ առաջարկել է ընտրելու իրաւունք տալ բոլոր գործարանական բանւորներին, առանց ուշադրութիւն դարձնելու նրանց տարիքի վրա։ Դրա հետ, ի հարկէ, չեն համաձայնել, և համարեա թէ բոլոր ժողովականները էլ միաձայնութեամբ որոշել են քուէի իրաւունք տալ այն բոլոր բանւորներին, որոնք օրէնքով չափահաս բանւորներ են ճանաչվում, այսինքն՝ 18 տարեկանից սկսած։

Բայց երբ Տագանցևը, Մանուխինը և ուրիշները առաջարկում են այդ բանը մտցնել ընտրողական օրէնքի մէջ, այդ առաջարկութեան դէմ առարկում են, թէ դա գործնական կեանքի մէջ կարող է շատ ոչ-ցանկալի բարդութիւններ առաջացնել, որովհետև բանւորական շրջաններում ընկերական յարաբերութիւնները շատ զարգացած են, ուստի և շատ դժգոհութիւններ կարող են ծագել սրա կամ նրա տարիքի minimum-ը որոշելու ժամանակ։ կարող է, օրինակի համար, մէկը 18 տարեկանից 1—2 ամսով պակաս լինել, բայց և բանւորական կազմակերպութեան մէջ մի աչքի ընկնող գործիչը լինել, ուրեմն ինչպէ՞ս կարելի է այդպիսի մէկին ձայնի իրաւունքից զրկել։

Այդ առիթով կարծիքների փոխանակութիւնից յետոյ, որոշվում է այդ մասին ոչ մի տարիքի որոշ նորմա չը մտցնել ընտրողական օրէնքի մէջ բանւորների վերաբերեալ։ Այդ

ժամանակ հարց է առաջ գալիս, թէ նորմա չը մտցնելը կարող է Թիւրիմացութիւնների առիթ տալ և օրէնքը այնպէս բացատրել, թէ իբր ընտրվելու իրաւունք ունեցողների համար որոշված 25 տարեկան հասակը վերաբերում է և ընտրելու իրաւունք ունեցող բանւորներին։ Այդ կարծիքը յայտնողները եղել են Մանուխինը և Տագանցեվը։ Բայց դրա դէմ խիկոյն առարկում են, թէ այդպիսի Թիւրիմացութիւններ ծագած ժամանակ սենատը պէտք եղած բացատրութիւնները կըտայ, և այդ բացատրութիւնները չեն կարող սխալ իմաստով լինել, որովհետև նախ բանւորական օրէնսդրութիւնը բանւորների չափահասութեան համար ընդունում է 18 տարեկան հասակը, և երկրորդ՝ սենատը իր բացատրութիւնները տալու ժամանակ, անշուշտ, կօգտվի այդ օրէնքի մշակութեան համար եղած նիւթերի արձանագրութիւններից, ուր նա անհրաժեշտ նիւթ կը գտնի հասկանալու համար, թէ ինչ իմաստով է մշակված եղել բանւորների ընտրողական իրաւունքի վերաբերեալ օրէնքը։

Այդ շատ պարզ և որոշ գիտողութիւնների համաձայն, ժողովականները ընդունած են լինում հետևեալ դրութիւնը. ընտրվելու իրաւունք տալ միմիայն 25 տարեկան հասակից բարձր ունեցողներին, իսկ ընտրելու իրաւունք բոլոր բանւորներին։ Թէև դրա դէմ առարկութիւններ են անում պ. Ն. Դուրնովօն և Ա. Պ. Իգնատիեվը, բայց մեծամասնութեան կարծիքը ընդունվում է։

Այս է բանւորների ընտրողական իրաւունքին վերաբերեալ 1905 թ. դեկտեմբերի 11-ի օրէնքի պատմութիւնը։ Իսկ «պատկառելի» սենատը, այդ բոլորը շատ լաւ գիտենալով հանդերձ, իր ձեռքի տակ ունենալով հանդերձ թէ վերոգրեալ ժողովի և թէ շատ այլ ժողովների բոլոր արձանագրութիւններն ու օրէնսդրական նիւթերը, դարձեալ մի շարք շատ խոշոր «Թիւրիմացութիւնների» մէջ ընկաւ, երբ փորձեց ընտրողական իրաւունքի վերաբերեալ օրէնքները բացատրել։ Այդ հաշւով դժուար չէ երևակայելը, թէ որպիսի «Թիւրիմացութիւնների» մէջ պիտի ընկնէր այդ սպիտակահեր ծերունիներից կազմված սենատը, եթէ իր տրամադրութեան տակ այդ կարևոր նիւթերի կոյտն էլ չունենար։ Եւ եթէ այդ մարդիկը իրանց ծերութեան հասակում այդպիսի խոշոր ու անբացատրելի «Թիւրիմացութիւնների» մէջ են ընկնում, այլևս պարզ կարող է լինել, թէ որչափ և որպիսի «Թիւրիմացութիւնների» մէջ ընկած լինելու են նրանք իրանց անցեալ, երիտասարդութեան ժամանակ, պետական գործունէութեան ընթացքում...

Այո, թշուառ չէ Ռուսաստանի բիւրօկրատիան, եթէ նրա ծերակոյտը այդպէս է։

Կատիլինա

ՄՈՒՇԵՂ ՏԷՐ-ՕՀԱՆԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Մեր ստացած տեղեկութիւնները միաբերան պնդում են, որ Մուշեղ Տէր-Օհանեանի սպանութիւնը Կրասնօվօդսկում կատարված է «Մշակի» № 27-ի մէջ տպագրված Թղթակցութեան պատճառով և որ դժբախտ զոհը անձնական Թշնամիներ չէ ունեցել։ «Ժամանակի» № 49-ում այդ սպանութեան առիթով կարդում ենք.

Կրասնովօդսկ, 18 փետրվարի

Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղական մարմինը հրատարակել է հետևեալ ազդը.

«Հասարակութեան մէջ լուրեր են պտտում, որ Մ. Տ.-Օհանեանի սպանութիւնը եղել է Դաշնակցութեան կարգադրութեամբ։

Սրանից դրականապէս յայտնում ենք, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղիս մարմինը ոչ մի կապ չունի այդ սպանութեան հետ»։

Այդ ազդից յետոյ մենք անհրաժեշտ ենք համարում ի գիտութիւն հասարակութեան դնել հետևեալ նամակը, որ սպանվածի մի ազգականը գրում է սպանվածի եղբօրը։

Սիրելի Վարդան.

Ցաւում եմ, որ այսպիսի նամակ եմ գրում քեզ. խիղճս տանջվելու պատճառն է, որ սկսեցի գրել այն եղեռնագործութեան մասին, որ ես տեսայ։ Ի՞նչ գրեմ, մարդուս գրիչը չէ կարողանում բացատրել այն բոլորը, ինչ որ ներկայացնում են նրան. ցաւալի է, շատ ցաւալի. գիտեմ այս լուրը որքան տպաւորութիւն Թողած կը լինի ձեզ վրա, բայց, ինչ արած, ցաւում եմ, որ Մուշեղի համար գլխատղջանք եմ գրում, վաղուց ի վեր նամակ չը գրելուս համար։ Եղեռնագործութեան պատճառը հիմնված է միակ «Մշակի» մէջ Կրասնօվօդսկուց գրված մի յօդուածի համար (յունվարի վերջից մինչև փետրվարի 5-ին գրված. փնտռեցէք «Մշակը» և կը տեսնէք) կամ ճիշտ գիտէ գուցէ կարդացած էլ չը լինէք. այսպէս թէ այնպէս, բոլոր մանրամասնութիւնը եղբայր Տիգրանը գրած է, միայն ձեզ այսքանը կը գրեմ. ձայն բարձրացրէք, պրոպագանդա մղէք այդտեղի դաշնակցական անդամների, տեղիդ պարոնների, մեր ընկերների մէջ։ Թող դիմում անեն տեղիս կոմիտէին, կենտրոնին, պահանջեն բացատրութիւն, թէ արդեօք ինչ յանցանքի համար նրան տեռորի ենթարկեցին, ազատ խօսքի համար, ազատ իր կարծիքը յայտնելու համար, թէ ուրիշ մի մասնութիւն կամ մի այլ բան կար։ Բացատրութիւն, հասարակական դատաստան. բաւ է, բաւական է, որքան կեղծ անուան տակ շահագործեցին թշուառ ժողովրդին, որի մասին ամբողջ մամուլը խօսում է։ Այստեղի ժողովուրդը զզուանքով է վերաբերվում այդ եղեռնագործութեան. նա իդէալի՝ գաղափարի զոհ գնաց. բոլորը նրան սիրում էին և յարգում, շատերը, որոնք հէնց դաշնակցական են, սիրում, յարգում էին Մուշեղին իր գրած յօդուածի համար. ինչ արեց նա, ճիշտ է մի վատ, կոպիտ վարմունք ցոյց տուել. մի խօսքով գրելս սա է, որ այդտեղ կարող էք այս եղեռնագործութեան հարցը բարձրացնել. այդտեղի ընկերները, որոնք Դաշնակցութեան դրօշակի տակ են, թող դիմումներ անեն, հարցը չը Թողնեն մեռնի, կամ բացատրութիւն կամ դատաստան, ուրիշ ոչինչ. իսկ եթէ իրանց վերաբերեալ չէ, դատաստանը Թող մեզ, բարեկամներիս։ Այսքանը գրելուս պատճառը այն էր, որ շուտով այդտեղից կենտրոնին դիմում անէք, որ պահանջի բիւրօից կամ Կրասնովոդսկու կոմիտէից։ Այսքան առայժմ։

Կրասնովօդսկ, 18 փետրվարի

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

—

Բայց հէնց Անգլիայում ու Գերմանիայում ընտրողական իրաւունքի ընդարձակվելուց բացված հետևանքները,—ընտրողական իրաւունքը Անգլիայում մինչև իսկ դեռ ևս ընդհանուր չէր,—բացեցին տիրող դասակարգերի աչքերը։ Անգլիայում ընտրողական իրաւունքի ընդարձակումը այն հետևանքը ունեցաւ, որ երկու մեծ կուսակցութիւններից մէկը, որոնք մինչև այդ ժամանակ փոփոխակի կերպով միշտ Թագաւորում էին պետութեան մէջ, բոլորովին կատարելապէս բանւորներից կախումն ունենալ։ Իսկ Գերմանիայում, չը նայելով ընտրողական իրաւունքի բոլոր Թերութիւններին, ինչպիսին են՝ պարլամենտի անդամների ռոճիկ չը ստանալը, ընտրութիւնների ոչ-բաւականաչափ գաղտնի լինելը, ընտրական իրաւունք ստանալու համար մեծ տարիք ունենալը և մանաւանդ այն հանգամանքը, որ Թոյլ չէ տրվում երկիրը ընտրողական շրջանների բաժանել, որով անհրաժեշտ վնաս է հասցնվում արագութեամբ աճող խոշոր յեղափոխական քաղաքներին ի նպաստ յետամնաց բնակիչներից զրկվող գիւղական շրջանների,—չը նայելով, ասում ենք, այս բոլոր Թերութիւններին, գոյութիւն ունեցող ընտրողական իրաւունքը Գերմանիայի բանւորական կուսակցութեանը պետութեան մէջ ամենազօրաւոր պարլամենտական կուսակցութիւնը դարձրեց, նրա համար տրված ձայների բանակութեան տեսակէտից, և միմիայն ժամանակի հարց է այն մոմենտը, երբ, հէնց նոյն այդ ընտրողական իրաւունքի օրով, նա ամենազօրեղը կը լինի նոյնպէս և իր պատգամաւորների քանակով։ Իրապէս, գերմանական բուրժուազիայի յոյսերը այլևս բոլորովին պարլամենտարիզմի վրա չեն դրված. նա այլևս չէ հաւատում, թէ այդ սիստեմը ամեն պայմանների մէջ կարող է իր տիրապետութիւնը ապահովել, նրա յոյսերը այժմ գերմանական պարլամենտարիզմի Թոյլ լինելու վրա են և այն հանգամանքի վրա, որ Գերմանիայում ճապէս տիրապետում են աբսօլիւտիզմն ու միլիտարիզմը։ Մինչև իսկ Ֆրանսիայում էլ է բուրժուազիան սկսել վախ զգալ ընդհանուր ընտրողական իրաւունքից, չը նայելով որ այստեղ սօցիալ-դեմօկրատիան միայն վերջին ժամանակներում սկսեց ընտրողական պայքարի մէջ մասնակցել, և որ նրան սաստիկ խանգարում են պատմական տրադիցիաները։ Շատ ժամանակ չէ անցել, երբ բուրժուազիական քաղաքական գործիչները սաստիկ սիրում էին բանւորներին դէպի ընտրողական Թերթիկները մղելու. Նրանց ասում էին, թէ իրանց «արդար պահանջները» նրանք աշխատելու են ձեռք բերել ոչ թէ զէնքի զօրութեամբ, այլ ընտրողական Թերթիկների միջոցով։ Այժմ այդպիսի խօսքեր այլևս բոլորովին չեն լսվում։ Հիմա այլևս ոչ մի բուրժուական կառավարութիւն Թեթև սրտով ընդհանուր ընտրողական իրաւունք չէ տալիս։ Բանը նրանումն է միայն, որ եթէ բուրժուազիայի աչքերը բացվել են այդ իրաւունքի տակ Թաքնված՝ իրան սպառնացող՝ վտանգի վերաբերեալ, պրոլետարիատն էլ հիմա ամեն տեղ գիտէ, որ այդ իրաւունքը մի շատ ահեղ յեղափոխական զէնք է հանդիսանում իր համար։

Եթէ Բրիտտինգասուզենն ու իր հետևողները իրաւացի լինէին, այն ժամանակ բանւոր դասակարգի կողմից կատարեալ անմտութիւն կը լինէր մինչև իսկ մատ մատի խփել ընդհանուր ընտրողական իրաւունքի համար, այսինքն՝ պարլամենտարիզմի մէջ մասնակցութիւն ունենալու համար։ Բայց դրա փոխարէն մենք հիմա տեսնում ենք, որ ամենուրեք կատաղի կռիւ է մղվում ընդհանուր ընտրողական իրաւունքի պատճառով։

Այն տեղերում, ուր այդ իրաւունքը դեռ չը կայ, բանւոր դասակարգը ամենածայրայեղ զոհաբերութիւններ ու ջանքեր է անում նրան ձեռք բերելու համար, ինչպէս որ այդ շատ փաստւոր կերպով ապացուցվեց Բելգիայում և գուցէ, շատ շուտով կապացուցանեն և աւստրիական բանւորները *)։

Միմիայն քաղաքականութեան մէջ կոյրը հիմա կը ջ-նայ պնդել, թէ ներկայացուցչական սիստեմը ընդհանուր ընտրողական իրաւունքի օրով էլ բուրժուազիայի տիրապետութիւնն է ապահովում, և թէ, այս վերջինին տապալելու համար, հարկաւոր է նախ ներկայացուցչական սիստեմը ոչնչացնել։ Հիմա արդէն ակնյայտնի է դառնում, որ իսկական պարլամենտական ռեժիմը նոյնպիսի յաջողութեամբ կարող է բանւոր դասակարգի դիկտատուրայի համար գործիք ծառայել, ինչպէս որ նա ծառայում է բուրժուազիայի դիկտատուրայի համար։ Կառավարչական իշխանութեան հասնելու համար մղված կռւի մէջ բանւոր դասակարգի ամենագլխաւոր գործը կայանում է, ոչ թէ ներկայացուցչական սիստեմը, այլ կառավարութեան պարլամենտի վրա ունեցած իշխանութիւնը ոչնչացնելու մէջ։ Բացի դրանից, նա պէտք է աշխատի, որ բանւոր դասակարգի առաջ կարելի եղածին չափ լայն ճանապարհ բացվի պարլամենտ գնալու համար։ Իսկ դրան կարելի է հասնել, երբ ընտրողական շրջանները համահաւասար չափերով բաժանված կը լինեն, երբ ընտրութիւնները կատարելապէս գաղտնի կը դառնան, երբ պարլամենտական նստաշրջանները կը կարճացվեն, երբ մամուլի, ժողովներ անելու, միութիւններ կազմելու լիակատար ազատութիւններ ձեռք կը բերվեն և երբ, որ ամենից գլխաւորն է, ընտրողական իրաւունքը կը տարածվի պետութեան մէջ ապրող բոլոր 20 տարեկանի հասած բնակիչների վրա։ Ոչ մի տեղ, համարեա, բանւոր դասակարգը մի անգամից կատարեալ քաղաքական իշխանութեան չէ հասնում։

Իսկական պարլամենտական երկրներում ամենակարևոր քայլը սօցիալական յեղաշրջման ճանապարհի վրա ընդհանուր ընտրողական իրաւունքն է հանդիսանում։ Իսկ կարծեցեալ սահմանադրական երկրներում դրա վրա աւելանում է և մի այլ շատ կարևոր խնդիր. իսկական պարլամենտական կարգեր պէտք է նուաճել։ Անմիջական ժողովրդային օրէնսդրութեան գաղափարները Բրիտտինգասուզենի արտայայտած իմաստով վերին աստիճանի անդամալուծող ու մթագնող ազդեցութիւն միայն կարող են ունենալ այդ մղվող կռւի վրա։

Այդ գաղափարները դեռ էլի վտանգ չեն կարող սպառնալ այնպիսի տեղերում, ուր դեմօկրատիան արդէն ամուր դիրքեր է բռնել, բայց նրանց քարոզելը միանգամայն պիտի հեռացնել այն տեղերից, ուր բանւոր դասակարգը դեռևս ստիպված է կռիւ մղել պարլամենտ մտնելու իրաւունք ձեռք բերելու, և կամ պարլամենտի իրաւունքները՝ աւելի զօրաւոր կառավարութեան վերաբերեալ՝ ընդարձակելու համար։

(Կը շարունակվի)

*) Ինչպէս յայտնի է, դրան ամենամեծ ապացոյց տուեց և դեռ շարունակում է տալ Ռուսաստանի պրոլետարիատը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Սուրամ, փետրվարի 15-ին

Կարդացի «Մշակի» ներկայ տարւայ № 30-ի մէջ տպված Ս. Գրձելեանցի ստորագրութեամբ նամակը, որի առիթով յանուն ճշմարտութեան խնդրում եմ տեղ տալ երկտողիս։

Պ. Գրձելեանցը իր նամակով իրան գովաբանելուց զատ, փորձում է իրան արդարացնել, որ ինքը զոհ է գնացել քահանաների խարդաւանքին և բոլորովին անմեղ է իրան ձեռնում, ժառանգելով, որ ինքն է խոստովանում, որ տուգանքի են ենթարկել։ Այդ մեզ համար միևնոյն է՝ տուգանք թէ բանտ, բայց գլխաւորը այն է, որ մեղաւոր է ճանաչված։

Չը գիտեմ ինչով բացատրել պ.-ի անհիմն լուրը վերաբերեալ Օսիաուր գիւղի եկեղեցու շինութեանը, որ իբր թէ փողերը ծախսվել են անկօնտրոլ։ Որ փողերը ծախսված են հոգաբարձութեան գիտութեամբ, դրան իբրև ապացոյց առաջարկում եմ խմբագրութեանդ նոյն գիւղի եկեղեցու եւ և մօրից մատեանի արձանագրութեան պատճէնը վաւերացրած, որից պարզ երևում է, թէ որքան անհիմն է պ. Գրձելեանցի մեղադրանքը։

Ինչ վերաբերում է, որ պ.-ը խորհուրդ է տալիս Օսիաուրի և Միխայլովի համար առանձին քահանայ, եթէ այդ հնարաւոր է և կարող են Օսիաուրի 22 տուն գիւղական ժողովուրդը և Միխայլովի 30-ի չափ ժամանակաւոր ծխականները (երկաթուղու ծառայողներ) առանձին քահանայ պահել՝ մենք դէմ չենք լինի, բայց այս է զարմանալին, թէ ծխականը, երբ և ում են դիմել և տրտունջ յայտնել մեր քահանաների անտարբերութեան դէմ։

Երանի այն նոր քահանային, որը պատիւ կունենայ ունենալ Ս. Գրձելեանցի պէս «ա ն ս ո ւ»-ը և ժողովրդի աչքին Թող փչող ծխական։

Սուրամի գործակալ՝ Յովսէփ քահ. Առիւծեան

—

Քարվանսարա, փետրվարի 16-ին

Թոյլ տուէք, խնդրում ենք, «Մշակի» մերձակայ համարներից մէկում պարզել հետևեալ Թիւրիմացութիւնը։ Անցեալ դեկտեմբերին մեր գիւղացի պ. Մելքոն Ասլբեգեանցը ի հետևումս մեր խնդիրքի ուղարկել էր մեր կրաշէն եկեղեցու շինութեան օգտին, իր եղբայր Սերգոյի հացէով 50 ր., որ «յանձնէ եկեղեցու վերաշինութեան հոգաբարձուներին և նրանցից ստորագրութիւն առնէ և ուղարկէ իրան»։ Վերջինս կարդաց մեզ մօտ նամակը և խոստացաւ յանձնել փողը. ի հետևումն որի ժամանակով որոշեց «Մշակ»-ում հրապարակական շնորհակալութիւն անել յիշեալին, որպէս այլոց, որը և կատարվեց ու տպվեց։ Մեր երկար պահանջելուց այդ 50 ր. չը կարողացանք ստանալ. դիմեցինք պ. Մելքոնին, որը մեզ գրում է հետևեալը. «Իմ մեծ եղբօր կամքը սուրբ է ինձ համար. եղբայրս կարգադրել է, որ եկեղեցին աւարտելուց յետոյ գնվի, ի յիշատակ, մի օրէէ սպաս եկեղեցու համար»։ Եկեղեցին կիսատ է և նիւթականապէս քայքայված, ժողովուրդը չէ կարողանում աւարտել։

Մ. Ք. Եդիլեան, Սող. Բէգնազարեան, Մելիք Մելիքեան, Սերգօ Եդիլեան

—

Բաթում, փետրվարի 23-ին

Թոյլ տուէք «Մշակի» մօտակայ համարներից մէկում զետեղել հետևեալ երկտողս։

Հակառակ մեր ցանկութեան, մեզանից անկախ պատճառով՝ անկարող եղանք խսկոյն պատասխանել։

«Մշակի» № 21-ում «Հնչակեան» ստորագրող պարոնը ճիգեր է անում «հերքելու» «Մշակի» № 20-ում մեր գրած նկատողութիւնը։ Եւ պ. «Հնչակեանի» ասելով, «փաստերը աղաւաղելու միտումով, գիտակցաբար միամիտներին «մոլորեցնելու» (չակերտները մերն է) և «գաղված սիրտը հովացնելու համար» է, որ մենք գրել ենք, և որի համար պ. «Հնչակեանի» կողմից արժանացել ենք «անպատկառ տիտղոսին» (պէտք է հասկանալ ածական)։ Սա բաւական չէ։ Պ. «Հնչակեանը» մեր անպատկառ լինելը ապացուցանելու համար վկայ է կանչում Բաթումի ռ. ս.-դ. բ. կ. ներկայացուցիչներին, երևի յոյս ունենալով, որ ինչքան չը լինի հնչակեան սասեծ մի «քեօհնա» կուսակցութիւն է և «խաթրուչուն» մի կերպ կը լսեն ու ծոյա կը տանեն...

—Ինչևիցէ։

Ս.-Դ. Բ. Հ. Կ. Բաթումի գրուպպայի դիմումով, ռ. ս.-դ. բ. կ. Բաթումի կողմից ստացվեց հետևեալ պաշտօնական կնքված հերքում-նամակը.

Բաթում, փետրվարի 21-ին

Ռուս. սօց.-դեմ. բան. կուս. տեղական կազմակերպութիւնը ամբողջ ընտրողական պայքարի ընթացքում հաւատարիմ մնալով, մի կողմից՝ համառուսական կօնֆերենցիայի դիրեկտիվներին, միւս կողմից վստահանալով իր սեփական իրական ուժերի վրա Բաթումում (որը հաշւած էր տեղական շրջանային կօնֆերենցիայում)—անցկացնել իր կանդիդատներին ինքնուրոյն կերպով—«հնչակեաններին» հետ ոչ մի բլօկի մէջ չէ մտել։ Իսկ հնչակեանների այն առաջարկը, թէ միասին վերաքննել մեր առաջադրած Թեկնածուների ցուցակը, համոզվելու համար թէ աւելի լաւ Թեկնածուներին արդեօք չեն բաց Թողնված (մեր կուսակցութիւնից), ինչպէս որ այդ տեղի ունեցաւ Մանթաշեանի գործարանում (բանւորական կուրիայում),—սկզբունքով այդ առաջարկը ընդունվեց, բայց որովհետև ընտրողական բիւլլետէնները արդէն բաժանված էին ընտրողներին, յայտնվեց նրանց, որ արդէն ուշացել են։

Ամենայն դէպս, մեր Թեկնածուներից «հնչակեանները» զոհ մնացին և նրանց կողմից խոստում եղաւ բաց Թողնել մի կոչ և հրաւիրել՝ ձայն տալու մեր Թեկնածուներին։

Ռ. Ս.-Դ. Բ. Կ. Բաթումի կոմիտէտ։

(Կնիք)

Ռ. Ս.-Դ. Բ. Կ. Բաթումի կազ. պաշտօնական այս հերքումը գալիս է վկայելու մեր այն ասածը, «որ հնչակ. արածը պէտք է համարել մի կամաւոր ծառայութիւն և ոչ բլօկ», նաև միանգամայն ապացուցում է այն, թէ ովքեր են «միամիտներին մոլորեցնելու» և գաղված սիրտը հովացնելու համար գրիչներ կոտրտում, Թանաք փչացնում ու Թղթեր մրոտում...

Բայց պ. «Հնչակեանը» շատ է սիրում խիստ բարձրից նայել և իրանց մեծացնելու համար, Հայ կազմակերպութեան մի ջուխտ, մի կէնտ համարել, երևի խրախուսվելով Հնչ. կուս. «քեօհնա» լինելու փաստով, որի քունը ու զարթը է փայլում—ամեն տեղ—Հայ կազ. մի ջուխտ, մի կէնտ ուրուականը...

Մխիթարվեցէք, պարոնայք, ձեր «քեօհնա» ու «մեծ» կուս. լինելովը—գուցէ դա կը փրկէ ձեզ...

Հայ սօց.-դեմօկրատ

—

Ախալցխա, փետրվարի 23-ին

Իմ դերասանական սուղ միջոցներից ուղարկում եմ յարգելի խմբագրութեանդ այս ընչին գումարը՝ 10 րուբլին և խնդրում եմ գործադրէք ըստ Ձեր հայեցողութեան հանգուցեալ դերասան Գէորգ Պետրոսեանի յօբելեանի յիշատակին։

Յարգանօք՝

Դերասան Յովհաննիսեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մօտ օրերս Թիֆլիսում վախճանված Դ. Մ. Թամամշեվան 30,000 րուբլի կտակել է 2 ստիպենդիանտներ պահելու բարձր կրթական հաստատութիւններում, իւրաքանչիւր ստիպենդիանտին յատկացնելով տարեկան 600 րուբլի։ Ստիպենդիանտներ կարող են լինել Թիֆլիսեցիները և նրա նահանգում ծնվածները—թէ հայեր և թէ վրացիներ։

—

Մարտի 4-ին, Զուբալովի անունով հիմնված ժողովրդական տան մէջ կայացաւ Կովկասի առաջին ժողովրդական համալսարանի բացման հանդէսը։ Հանդիսին ներկայ էին ժողովրդական համալսարանների Թիֆլիսի ընկերութեան անդամներից մի քանիսը, տեղական հասարակական գործիչներից մի քանի հոգի, բազմաթիւ բանւորներ և ինտելլիգենցիան. ընկերութեան նախագահ պ. Դերժավինը համառօտ մի ճառով հանդիսականներին ծանօթացրեց ընկերութեան ծագման պատմութեան և նրա խնդիրների հետ։ Վերջում նա շնորհակալութիւն յայտնեց ժողովրդական տան հիմնադիրներին, որոնք շինութիւնը յատկացրին առաջին ազատ համալսարանի համար։ Դրանից յետոյ Վ. Ե. Չերքէզովը մի հանրամատչելի դասախօսութիւն կարդաց Արևմտեան Եւրոպայի և Ամերիկայի ժողովրդական համալսարանների մասին, որոնք ընդարձակ չափով նպաստեցին ազգաբնակութեան մէջ մարդասիրական և տեխնիքական գիտութիւնների տարածման։ Դասախօսութիւնը ունկնդիրների վրա ուժեղ տպաւորութիւն գործեց։ Շատերը հէնց այդտեղ գրվեցին ընկերութեան անդամներ։ Դասախօսութիւնից յետոյ իշխ. Գ. Մ. Թումանովը խնդրեց դասախօսին բացատրել—կարելի՞ է արդեօք Թիֆլիսում հիմնել ժողովրդական համալսարան այն ժամանակ, երբ բացակայում է բարձր կրթական հաստատութիւն քաղաքում, ուրեմն և կարիք կը զգացվի դասատու մարմնի, ինչպէս և չի՞ վնասի արդեօք ազատ համալսարանը Թիֆլիսում բացվելիք պօլիտեխնիքական ինստիտուտի գործին։ Վ. Ե. Չերքէզովը ցայտուն արտայայտութիւններով և փաստերով ապացուցեց, որ կարելի է։ Ժողովրդական համալսարանների գոյութիւնը զուգընթացաբար բարձր կրթական հաստատութիւնների հետ կարելի է, այդ համալսարանների ինքնուրոյն գոյութիւնը քաղաքներում առանց բարձր կրթական հաստատութիւնների, ինչպէս և Թիֆլիսի ազատ համալսարանը ոչ միայն չի վնասի քաղաքում պօլիտեխնիքական ինստիտուտի բացման, այլ, ընդհակառակ, նրա համար հող կը պատրաստէ։

—

Կովկասի փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնականը յետաձգել է Թիֆլիսի, Սղնախի և Թելաւի բնտանիքների ցուցակները կազմելը առ 1 ն յուլիսի։

—

Խմբագրութիւնս ստացաւ հետևեալ նոր հրատարակութիւնները. 1) Օ. Զալեան. «Դաշնակցութեան ժամանակակից անհրաժեշտ էվօլիւցիան», Բագու, 1907 թ. գ. 5 կ., 2) Արմենակ Արամեան. «Աշխարհի ամենագեղեցիկ գիրքը», Ալէքսանդրօպօլ, 1907 թ. գ. 60 կ., 3) Վ. Զօրին. «Բանւոր դասակարգը և ինտելիգենցիան», Ալէքսանդրօպօլ, 1907 թ. գ. 4 կ.։

—

Թիֆլիսի 1-ին իգական գիմնազիայի ծնողական ժողովը կազմակերպել է սերտողական դասընթացներ ստորին դասարանների աշակերտուհիների համար։ Դասատուներ հրաւիրվել են 8-րդ դասարանի աղքատ աշակերտուհիներից մի քանիսը, որոնց նշանակված է ամսական ռոճիկներ։

—

Թիֆլիսի Թեմական իգական դպրոցի մանկավարժական խորհուրդը որոշել է այս տարւայ գարնան վերջում էկսկուրսիա կազմել բարձր դասարանի աշակերտուհիներից դէպի Պետերբուրգ, Մոսկվա և Կիեվ։ Էկսկուրսանտներին ցոյց են տրվելու այդ քաղաքների վանքերը և յիշատակարանները։ Ծախսի համար իւրաքանչիւր աշակերտուհուց պահանջվելու է 25 րուբլի։

—

Թիֆլիսի ռէալական դպրոցին կից կազմված ծնողական ժողովի խորհուրդը որոշել է դպրոցի վերատեսչից պահանջել մանկավարժական խորհրդի վերջին նիստի արձանագրութիւնը։ Վերջին նիստում ժողովի խորհրդի անդամները չեն մասնակցել, իսկ մանկավարժական խորհրդի որոշման համաձայն 5-րդ դասատուն 2 աշակերտ արձակվել են դպրոցից։

—

Փող խլացնելու մեղադրանքով պաշտօններից հեռացված են Դերբենդի ոստիկանապետ Ֆրենկէլ և նոյն քաղաքի պրիստաւ Պախոմով։

—

Ամենահակասական լուրեր են պտտում վրաց ազնուականութեան Թատրոնի շինութեան հաստատութեան և կայունութեան մասին, որը կատարել է արխիտեկտոր Տէր-Սարգսեանը։ Ինչպէս ասում են, մօտ օրերս հրաւիրվել է 5 մասնագէտներից բաղկացած մի մասնախումբ, որը պ. Տէր-Սարգսեանի աշխատանքները գտել է անթերի։ Մինչդեռ շինութեան վրա ծախսվել է մօտ 40,000 րուբլի։ Մասնախմբի կարծիքի հետ, բնականաբար, չը համաձայնեցին պ. Տէր-Սարգսեանը և հակառակ վարչութիւնը, որով և հրաւիրվեց երկրորդ մասնաժողով 8 մասնագէտներից բաղկացած. լուրերին նայած, այս վերջին մասնաժողովը բոլոր աշխատանքները կարգին ու տեղին է գտել։ Ո՞ւր է արդեօք ճշմարտութիւնը և ում հաւատալ։

(«Зак.»)

—

Միքայէլեան հիւանդանոցի Ֆելդշերական ուսումնարանի վերատեսուչ բժ. Դուրկօն մեծ պասի երկրորդ շաբաթում «Թիֆլիսի Ժողովարանի» շինութեան մէջ կազմելու է վիճակախաղ-ալէգրի՝ յօգուտ այդ դպրոցի չքաւոր աշակերտների։

—

Մօտ օրերս խուզարկութիւն է կատարվել Միքայէլեան հիւանդանոցի բժիշկ պ. Զալալովի բնակարանում, որը ապրում է «Նիւ-Եօրկ» հիւրանոցում, սակայն ոչ մի կասկածելի բան չէ գտնվել։

—

Թիֆլիսի նահանգական դատարանի կարևոր գործեր վարող դատախազ պ. Մալինովսկու որոշման համաձայն Մետեխի բանտից արձակել են Վլադիմիր Ցագարելուն, Վախտանգ Քարթվէլովին Կօնստանտին Ցիմակուրիձէին, Չիկովանիին, և Կիկնաձէին, որոնք մեղադրվում էին Դուշեթի պետական գանձարանը կողոպտելու մէջ։

—

Սղնախից հաղորդում են, որ Վէլիսցիխէ գիւղում, մօտ 7 չարագործներ, որոնցից երեքը զինված են եղել ատրճանակներով, յարձակվելով իշխ. Ջախ. Գ. Արգուտինսկի-Դոլգորուկովի տան վրա, կողոպտել են զանազան իրեր մօտ 400 րուբլու արժողութեամբ։

—

Թայիրովի, Տօլլէի և Ալիխանովի սապոնի, մոմի և իւղագործարանի բաժնետէրերի ընդհանուր ժողովում որոշված է անորոշ ժամանակով փակել այդ զաւօդները, որովհետև ներկայ պայմաններում անկարելի է բաւարարութիւն տալ բանւորների ներկայացրած պահանջներին։

—

Պօստ-հեռագրական պաշտօնեաների գործադուլի գործը քննվելու է 1907 թ. ապրիլի 30 ին Թիֆլիսի դատաստանական պալատում։ Դատարանին են յանձնված 125, 384 և 344-րդ յօդուածներով Ս. Շուր, Ա. Գօրսկի, Մ. Գերմանովիչ, Ա. Կվերկվելաձէ, Ի. Սակվարելիձէ, Օ. Նասիձէ, Ի. Ռցխիլաձէ, Ա. Տէր-Իսրայէլեան, Ա. Շայկօվ, Ս. Ալիխանով, Ա. Խիզանեանց, Կ. Պաուլ։ Պաշտպանելու են Մ. Օ. Գրուզէնբերգ, Ի. Մ. Դօլուխանով, Տ. Յովհաննիսեան, Ի. Ա. Բարատով և Ջապարիձէ։

—

Բժ. Գ. Զալիեվ խնդրամատոյց է եղել Թիֆլիսի նահանգապետի առաջ՝ Թոյլատրելու պահել մասնաւոր հանրակառքեր (օմնիբուսներ) Բօրժոմ-Ախալցխա-Աբասթումանի և Ախալցխա-Ախալքալաք պօստային խճուղու վրա։

—

Ինչպէս հաղորդում են «Закавказье» լրագրին Քութայիսից, Քութայիսի պօստ-հեռագրական գրասենեակի կառավարիչը արգելել է գրասենեակի պաշտօնեաներին խօսել հասարակութեան և միմեանց հետ վրացերէն լեզւով։

—

Երևանում լոյս տեսնող «Факты» լրագիրը յայտնում է, որ լրագրի հրատարակութիւնը ժամանակաւորապէս դադարեցրած է։

—

Թիօնէթի գաւառի Բարիսախօյսկի հասարակութեան մէջ երևացել է ինչ որ վարակիչ հիւանդութիւն, որից մեռել են 8 հոգի։

—

Մարտի 13-ին Թիֆլիսի դատաստանական պալատի քրէական ատենում նշանակված է ուսանող Կօնստանտին Ջավրօվի, կամաւոր զինւոր Կօնստանտին Վախվախօվի, զինւոր Միխայիլ Եգօրովի, Վէրա Շէյտակօվսկու և գրուզինսկի գնդի 4 զինւորների գործի քննութիւնը։ Բոլորն էլ մեղադրվում են քրէական պատժագրքի 126 րդ յօդուածով. ձերբակալվել են Բէլի-Կլիւչում 1906 թւի մայիսին և մինչև օրս բանտարկված մնացել են Մետեխի բանտում։ Մեղադրեալներին պաշտպանելու է երդուեալ-հաւատարմատար Մ. Լ. Կլանկ։

—

Մարտի 5-ին, երկուշաբթի օրը, Անտօնէվսկի փողոցում ձերբակալել են Իվան Շէվչէնկօյին, Գաբրիէլ Շիլէխօվին, Տատօ Սիդօմօրձէին և Սարգիս Նազարովին—Ապէկիշևի սպանութեան մէջ կասկածվելու համար։

—

Մարտի 5-ին, առաւօտեան մօտ ժամը 10-ին Տիգրան Զարգարեանցը յատնել է 5-րդ քաղաքամասի ոստիկանութեան, որ մարտի լոյս 5-ի գիշերը նրա կօշիկների արհեստանոցից, որ գտնվում է Սերեբրիանի շարքում, № 41 տան մէջ, անյայտ չարագործներ, դուռը կոտրելով, գողացել են 80 զոյգ պատրաստի կօշիկներ 175 րուբլու արժողութեամբ և 80 րուբլու զանազան իրեր։

—

Մարտի 5-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին Պուշկինսկի փողոցում, № 6 տան մէջ ապրող Թիֆլիսեցի Մէյթի մօլլա-Ուսամ-օղլին հրացանի հետ անզգոյշ վարվելու պատճառով (որը վկայական ունի) կրակել է մէկ անգամ, ոչ ոքի վնաս չը հասցնելով։

—

Մարտի լոյս 6-ին, գիշերվայ ժամի 12-ի մօտերը մի անյայտ անձնաւորութիւն Պանաւէվինի փողոցի կողմից կրակում է վաճառական Սերգէյ Եգանովի վրա, սակայն ապարդիւն։

—

Մարտի 6-ին, առաւօտեան ժամը $10^1/_2$-ին, Օլգինսկի փողոցում, Սարաջեվի գործարանի դիմաց ատրճանակով սպանվում է անյայտ չարագործների ձեռքով 1-ին քաղաքամասի ոստիկան Գօնչարօվը։

—

Արդարադատութեան մինիստրութիւնը հրամանագրել է նահանգական դատարաններում նշանակել քննիչների յատուկ հերթապահութիւն մինչև երեկոյեան ժամի 5-ը։ Հերթապահ քննիչները պարտաւոր են մնալ դատարանի շինութեան մէջ մինչև 5 ը, իսկ այնուհետև մինչև գիշերվայ ժամի 12-ը իրանց բնակարանում և ուրիշ տեղ չը գնալ։ Այդ կարգադրութեան նպատակը հետևեալն է. այն դէպքում, եթէ ոստիկանութիւնը երևան է հանում յանցաւոր գործողութիւններ, ինչպէս օրինակ, հակակառավարչական ճառախօսութիւնների ու ագիտացիաների համար համախմբումներ, ոստիկանական պաշտօնեաներին անպատուելու դէպքեր և այլն, անմիջապէս կանչում են քննիչին և յանցաւորը պատասխանատուութեան է ենթարկվում դատաստանական քննիչի ներկայութեամբ կազմված արձանագրութեան հիման վրա։ Այդ նորմուծութեան միտքը պատկանում է ներքին գործերի մինիստրի օգնական Կրիժանովսկուն, որը այդ միջոցին ենթարկվող անձանց Թւում մտցրել է և Պետական Դումայի անդամներին։

(«Товарищъ»)

—

Փետրվարի 25-ին ռուսաց սինօդի օբեր-պրօկուրօր Իզվօլսկին ընդունել է Պետական Դումայի անդամ Ի. Վ. Հեսսենին և Ն. Ն. Կուտլերին Գրիգոր քահ. Պետրովի գործի առիթով։ Օբեր-պրօկուրօրը յայտնել է պատգամաւորներին, որ իր իրաւունքն է միայն հսկել սինօդի կարգադրութիւնների ճիշտ իրագործման վրա և որ ինքը անձամբ ոչինչ անել չէ կարող։ Եթէ Պետրով քահանան խնդրամատոյց լինի սինօդին իրան ազատելու Դումայի նիստերի ժամանակ, այն ժամանակ ինքը կաշխատէ խնդիրը շուտ քննել տալ։ Ինչ վերաբերում է Պետրով քահանային ազատելուն, որպէս զի իր պարտքը կրի Պետական Դումայի գործունէութիւնը վերջանալուց յետոյ, այդ առիթով օրէնքը նախատեսնում է միայն ծանր հիւանդութեան դէպքերի համար։ Կայ և մի ուրիշ ելք, այդ այն է, որ Պետրով քահանան կարող է հրաժարվել հոգևոր կոչումից ինքնաբերաբար, բայց այդ դէպքում էլ նա իր պատիժը պէտք է կրէ։ Բացի դրանից, Իզվօլսկին յայտնել է, որ Պետական Դումայի կանոնադրութեան 15-րդ և 16-րդ յօդուածները չեն վերաբերում ներկայ դէպքին, որովհետև Պետրով քահանան իր պատիժը կրում է կամաւոր կերպով։

(«Род. Зем.»)

—

«Р. В.» լրագրին հաղորդում են, որ այն լուրը թէ՝ Պետական Դումայի նախագահ Ֆ. Ա. Գօլօվինը նախագահ ընտրվելուց անմիջապէս յետոյ յայտնել է կադետների կենտրոնական կոմիտէտին, որ ինքը հրաժարվում է կուսակցութեան անդամութիւնից, բոլորովին անհիմն է։ Գօլօվինի ընտրութիւնը կայացել է փետրվարի 20-ին, մինչդեռ 23-ին նա մասնակցել է կադետների պարլամենտական ֆրակցիայի նիստին և յայտնել է, որ քանի ինքը Պետական Դումայի նախագահ է, նա անհրաժեշտ է գտնում հրաժարվել ֆրակցիայի և կենտրոնական կոմիտէտի զբաղմունքներից, առանց դուրս գալու կուսակցութեան կազմից և կենտրոնական կոմիտէտի անդամի կոչումից։

—

Պետական Դումայի կանոնադրութեան հիման վրա նրա անդամներին կարելի է կալանաւորել կամ բանտարկել միայն Պետական Դումայի Թոյլտուութեամբ։ Մինչդեռ, «Своб. Человѣкъ» լրագրի ասելով, կառավարչական շրջաններում որոշել են ժողովրդական ներկայացուցիչներին կալանաւորելիս չսպասել առանց դատաստանական քննիչի որոշման։

—

Բեռլինից «Р. В.» լրագրին հեռագրում են, որ «Vossische Zeitung» լրագրի Պետերբուրգի Թղթակիցը, մի բարձրաստիճան անձից լսած տեղեկութեան հիման վրա, հաղորդում է, որ կառավարութիւնը վճռել է Դուման արձակել մի 10 օրից յետոյ։ Դրա պատճառը իբրև թէ ռէակցիօներների պրօվօկացիան է և հրէական հարցը։ Այդ տեղեկութիւնը մասնաւորապէս հաստատվում է այն գաղտնի կարգադրութեամբ, որ արտակարգ անցքերը կը պահանջեն պահեստի զինւորներին զանազան մասերում զէնքի կանչել։

—

Պետական Դումայի նախագահը ստացել է 1000-ից աւելի շնորհաւորական հեռագիրներ Ռուսաստանի զանազան մասերից։ Աստրախանի ռուս ժողովրդի դաշնակցութեան կողմից ստացվել է մի հեռագիր, որով կշտամբում են Դումային և նրա նախագահին։

(«Р. В.»)

—

Պետերբուրգի ոստիկանութեանը հրահանգ է տրված, ընդհանուր օրէնքների հիման վրա, բանտարկել Պետական Դումայի այն անդամներին, որոնք իրանց գործունէութեամբ ոստիկանութեան համար կասկածելի են, մանաւանդ այն դէպքերում, երբ նրանք միջամըտում են ոստիկանութեան կարգադրութիւններին։ Պատգամաւորի անձնաւորութիւնը ստուգելու համար հրամայված է փողոցներում քննութիւն չանել, այլ ուղղակի տանել ոստիկանատուն։

(«Новь»)

—

Իշ. Ս. Վ. Մէշչերսկու կալուածքում, Տվերսկի նահանգի Լատիշեվօ գիւղում, ագրարական անկարգութիւններ են սկսվել։ Գիւղացիները բռնութեամբ դադրեցրել են անտառահատական աշխատանքները։ Գիւղացիներին զսպելու համար զօրք է պահանջված։

(«Новь»)

—

«Н. С.» լրագրի ասելով, Պետական Դումայի անդամ տիրահայեաց Պուրիշկեվիչը մեղսակից է Ակկերմանի երկու պատուիրակների կեանքի դէմ կատարված մահափորձին։ Փաստերը ցոյց են տալիս, որ Պուրիշկեվիչը արդարև մեղաւոր է այդ գործում։

—

Պետերբուրգում ուժեղացրած պահպանութեան դրութեան հիման վրա դադարեցրած է սօցիալ-դեմօկրատների (փոքրամասնականների) օրգան «Русская Жизнь»-ը։

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Մարտի 1-ին հայոց դպրոցն արժանաւոր կերպով տօնեց Վարդանանց տօնը։ Այդ օրը հանդիսաւոր պատարագ մատուցվեց ս. Կարապետ մայր եկեղեցում։ Ներկայ էին դպրոցի հոգաբարձուները, ուսուցիչները, աշակերտներն ու աշակերտուհիները, նոյնպէս բաւականաչափ ժողովուրդ։ Պատարագին երգում էր դպրոցի խումբն ուսուցիչ Յարութիւն քահանայ Տէր-Նիկողոսեանի ղեկավարութեամբ։ Պատարագիչ Եղիշէ քահանայ Տէր-Աստուածատրեան կարդաց ճառ Վարդանանց նահատակների նշանակութեան մասին պատմութեան մէջ։ Պատարագից յետոյ կատարվեց հոգեհանգիստ, որի պատւին հոգաբարձութիւնը ծրիաբար բաժանեց մոմեր աշակերտներին։ Ապա բազմութիւնը գնաց հայոց դպրոցը, որի դահլիճը զարդարված էր ազգային պատկերներով։ Ճակատին կախված էր տօնի հերոս Վարդան Մամիկոնեանի մեծադիր պատկերը, զարդարված կանաչ տերևներով։ Հանդէսը բաց արին քահանաները «Նորահրաշ շարականով», որից

յետոյ աւագ ուսուցիչ Ց. Գրիգորեան կարդաց ճառ, բացատրելով Վարդանանց տօնի նշանակութիւնը: Ապա երկու սեռի սաներն արտասանեցին տասն ոտանաւորներ՝ օրվան համապատասխան ազգային մեծ երիչ Գաժառ-Քաթիպայից, որոնք ընդմիջվում էին ազգային երգերով: Հանդէսը վերջացաւ «Տէր կեցո» ազգային օրհներգով: Դպրոցների փակումից յետոյ (12 տարի անցած) այս առաջին անգամն է, որ տօնվում է այդ ազգային նշանաւոր տօնը Սղնախում: Ափսոս որ հայ վաճառականները չը փակեցին այդ օրը իրանց խանութներն ի յիշատակ Աւարայրի սքանչելի հերոսի»...

—

«Утро» լրագիրը հաղորդում է, որ ներքին գործերի մինիստրութիւնը գաղտնի շրջաբերականներ է ուղարկել ադմինիստրացիայի բոլոր վարչութիւններին, ի թիւս որոնց և Մոսկվայինին, որտեղ առաջարկվում է՝ Դումայի և կառավարութեան միջև տարաձայնութիւններ առաջ գալու դէպքում, որ տեղականիշխանութիւնները անմիջապէս եռանդուն միջոցներ ձեռք առնեն կազմալուծելու գաղտնի և նոյն իսկ թոյլատրված երկաթուղային դաշնակցութիւնները, ընկերութիւնները և կոմիտեները: Շրջաբերականի ասելով, երկիւղ կայ, որ երկաթուղիների գործադուլ կարող է լինել եթէ Դուման ցրելու լինեն: Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութիւնը այս դէպքում մեծ մասնակցութիւն ունի ներքին գործերի մինիստրի ձեռնարկած միջոցների գործադրութեան խնդրում: Մօտ օրերս Մոսկվայի ճանապարհների հաղորդակցութեան ներկայացուցիչը գնացել էր Պետերբուրգ այդ հարցի մասին խորհրդակցելու: Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրութեան շրջաբերականը նոյն բովանդակութիւնը ունի, ինչ որ ոստիկանութեան շրջաբերականը, և ուղարկվում է երկաթուղիների հաղորդակցութեան բոլոր կառավարիչներին:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ղազվին, փետրվարի 14-ին

Մեզ մօտ վերջացաւ Մահարրէմի սուգն արիւնահեղութեամբ, ներքին ազգամիջեան պատերազմով: Կոյր ամբոխին պարագլուխ կանգնած ֆանատիկ կղերը, իր խաը, իր փառամոլութիւնները առաջ տանելու համար տեղի տուեց զուր անմեղ արեան:

Տեղիս պարսիկների մէջ քանի տարիներից ի վեր գոյութիւն ունի «կրօնական» երկու կուսակցութիւն, որոնցից մէկը կոչվում է Հէյդարի, միւսը Նէյմաթի: Այդ կուսակցութիւններին «կրօնական» կոչում տալը քիչ սխալ կը լինի, որովհետև դրանք առաջ չեն եկել զուտ դաւանաբանական խնդիրներից, այլ որոշ ազդեցութիւն ունեցող մօլլա-մուշտէյիդների մէջ եղած անձնական գժտութիւնները, քաղաքը բաժանել են վերոյիշեալ երկու կուսակցութիւնների, որոնք քանի տարիներից ի վեր էր, որ մոռացութեան էին տրված և համարվում էին իբրև պատմութեան գիրկն անցած:

Բայց մնափառ և ֆանատիկ կղերը, ուզենալով նորից ապացուցանելու, որ ինքը մեծ նուաճումներ ունի ամբոխի մտքի և հոգու վրա, դեռ Մուհարրէմից էլ առաջ սկսեց քրքրել հին վէրքերը:

Քաղաքիս ազդեցիկ մուշտէիդ Սէիդ-Ջամալը, որը յայտնի է իր անհանգիստ բնաւորութեամբ, օգուտ քաղելով նահանգապետի վիճակից, իրան յայտարարում է «Հէյդարի» և իր արբանեակների միջոցով սկսում է պրոպագանդ անել և կուսակիցների, մի ստուար բազմութիւն շահել: Այդպիսով քաղաքը նորից բաժանվում է երկու մեծ կուսակցութիւնների, բայց Սէիդ Ջամալն աւելի ուժեղ է լինում:

Ամսիս 9-ին, Աշուրէից մի օր առաջ, գիշերը, կրօնական սգի թափօրների ժամանակ երկու կողմերը ընդհարվում են, բայց կառավարութիւնն միջամտում է և թոյլ չէ տալիս, որ կռիւը սուր կերպարանք ստանայ: Կռւի արդիւնքը լինում է այն, որ Սէիդ-Ջամալի մարդիկ յաղթվում են, 1 հոգի սպանվում է, 7—8-ը վիրաւորվում: Բայց ինքնահաւան Սէիդ-Ջամալը չէ կարողանում տանել այդպիսի ամօթաբեր հարուածը և անմիջապէս հաւաքելով իր շուրջը լիմալր-պրոլետարների մի հոծ բազմութիւն (որով այնքան հարուստ է մեր քաղաքը) և բոլորին էլ զինելով՝ պատրաստվում է յարձակման: Չը նայած, որ կառավարութիւնը ձեռք է առնում լուրջ միջոցներ, բայց այնուամենայնիւ ընդհարումը տեղի է ունենում աւելի ուժգնօրէն դեկտեմբ. 10-ին Աշուրա օրը, Սէյիդ-Ջամալը յաղթում է դիմացի բանակը. տեղնուտեղը սպանվում են 2 հոգի, իսկ վիրաւորների թիւը անյայտ է ոմանք հաշւում են 60—70, իսկ ոմանք էլ 100 հոգի: Բայց բարեբախտաբար ոստիկանութիւնը վրա է հասնում և ցրում խռովարարներին:

Բայց դեռ յայտնի չէ թէ կառավարութիւնը ինչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնի զսպելու և պատժելու յանցաւորներին, բայց ինչպէս խօսվում է, շատ հաւանական է, որ Սէիդ Ջամալին հեռացնեն քաղաքից. խաղաղ ժողովուրդը շատ վատ է տրամադրված դէպի նա:

Այս դէպքն ինքնըստինքեան շատ պարզ ապացոյց է, որ դեռ մեր երկիրը խարխափում է տգիտութեան թանձր խաւարի մէջ: «Յեղափոխական» առաջնորդներ կոչվող այդ մօլլաները ոչ թէ ցանկանում են երկրի և աշխատաւորի բարօրութիւնը, ոչ թէ ներքին ցանկութիւն ունեն, որ վերանան բռնութիւններն և անօրէնութիւնները, այլ նրանց միակ բուռն իղձերն է, աշխարհիկ կառավարութեան ղեկը իրանց ձեռքը գցել որպէսզի աւելի շատ կողոպտեն խեղճ աշխատաւորին, աւելի սեղմեն երկիրը ֆանատիկոսութեան և տգիտութեան ճանկերում:

Ֆրման

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

—

Լայպցիգ, փետրվարի 18-ին

Փետրվարի 22-ին (ն. տ.) տեղիս հայ ուսանողութիւնը տուեց մի փառահեղ կոնցերտ-բալ Կովկասի հայ սովեալների համար, որը շատ աջող անցաւ և որից բաւականին մեծ օգուտ մնաց: Երեկոյթը բաղկացած էր եւրոպական և հայկական երգերից: Եւրոպական երգերը երգում էին տեղիս յայտնի երգիչներ և երգչուհիներ. իսկ հայկական երգերը ազգային կամ ժողովրդական հայ և ռուս ուսանողներից կազմված խումբը, խմբապետութեամբ ուսանող Թարջիմանեանի: Հայկական երգերից ամենից աջողը երգվել է Կոմիտաս վարդապետի «Զիք տու, քաշի ա՛յ եղը»—ժողովրդական երգը: Կենդանի պատկերներ հետևեալներն էին. հայկական քէֆ, հայ գեղջկուհին աղբիւրի մօտ, քրդերի յարձակումը հայ գիւղերի վրա Թիւրքիայում: Այս բոլորին հետևեցին հայկական և եւրոպական պարեր:

Այս երեկոյթը գլուխ բերելու, ուրեմն և գործի ամբողջ ծանրութիւնը ընկած էր մասնաժողովի վրա, որի անդամներն էին Ստեփան Տէր-Մկրտչեան, Մ. Բահաթրեան, եղբայր Ժամհարեաններ և Մելիքեաններ և Ց. Գէորգեան, որոնք իրանց ժրաջան գործունէութեան շնորհիւ կարողացան մի քանի հարիւր րուբլու օգնութիւն հասցնել հայ սովեալներին:

Ուս.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Թ Ի Ւ Ր Ք Ի Ա

Ֆեհիմ փաշայի պատժվելը.—Գաղտնի ոստիկանութեան պետ, Ֆէյիմ փաշան, որի անխրահաշակ գործունէութիւնը յայտնի է բոլորին, իր պատիժը վերջիվերջոյ գտաւ: Այդ մարդը, որ նոյնիսկ ռումբերի պատմութիւններով կամենում էր իր վարկն ու ազդեցութիւնը բարձրացնել Աբդիւլ-Համիդի առաջ, Գերմանական դեսպան՝ ֆօն Մարշալի պահանջումով դատի ենթարկվեց և վերջերս աքսորվեց Բրուսա քաղաքը: Ահա թէ ինչ է հաղորդում այդ գործի մասին «Frank. Zeitung»-ը. «Գաղտնի ոստիկանութեան պետ Ֆէհիմ փաշայի մասին կատարվող քննութիւնը վերջացաւ: Բաղիբ և Էմին՝ սուլթանի սենեկապանները իրանց Տիրոջ տուել են բոլոր հարկաւոր բացատրութիւնները, իսկ Բէքիր և Իզզէթ փաշաները, պալատի առաջին քարտուղարի կողմից պաշտպանված՝ աշխատել են Ֆէհիմ փաշայի գործած ոճիրների պատասխանատուութիւնը բարդել նրա ստորադաս պաշտօնեաների վրա: Բայց և այնպէս անկասկած է, որ սուլթանը պէտք է զիջէ նրանց՝ որոնք պահանջում են արդարութիւն, եթէ ոչ փայլուն, գոնէ այն չափով, որ Ֆէհիմը անկարող լինի շարունակել իր սխրագործութիւնները: Այս վերջինը, հաւանականաբար կաքսորվի Բրուսա»:

Ֆէհիմը արդէն աքսորված է Բրուսա, երևի շուտով... աջողվելու պայմանով:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

5 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 մարտի: Կայսրութեան զանազան մասերում սպանութիւնները, կողոպուտները, զինված յարձակումները և մահափորձերը ոչ միայն չեն դադարում, այլ ընդհակառակն, օրէցօր պարբերաբար կրկնվելով, ընդարձակ չափեր են ընդունում:

Նկարիչների ակադէմիայի դահլիճներում պատկերների ցուցահանդէսի հետ միասին ցուցադրված են և Շրէյբերի և Տէր-Մինասեանի գործերը:

ՊՍԿՕՎ, 4 մարտի: Օստրօվում յեղափոխականների համագումարում ձերբակալված են 28 մարդ. գրաւված է անլեգալ գրուածքներ:

ԳՐՕԴՆՕ, 5 մարտի: Մարտի 3-ին, երեկոյեան ժամը 11-ին բանտից փախան 18 քրէական բանտարկեալներ: Նրանք ծակեցին քարէ պատը, ծեծելովզով վեր սողացին տանիքը, խջան պարանի օգնութեամբ ներքև, ակեղեցու բակը, այստեղից էլ փախուստի դիմեցին: Գիշերով բանտ եկան նահանգապետը և դատախազը: Միջոցներ են ձեռք առնված փախչողներին բռնելու:

ԲԱԼՏԱ, 5 մարտի: Ռիբնիցում Դօլբէրգի բնակարանը ներս խուժեցին մի քանի զինված անձինք և գողանալով 9000 րուբլի անյայտացան:

ՊԱՐԻԶ, 5 մարտի: Սան-Ռէմօյից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն կոմս Լամզդորֆի առողջութիւնը վատանում է: Հիւանդը անգիտակից դրութեան մէջ է:

ՄՕՍԿՎԱ, 5 մարտի: Առաւօտեան գազային գործարանի բանւորները որոշեցին գործադուլ յայտարարել՝ ի պատասխան ելէքտրաքարշի գործածող ծառայողներին: Գործարան եկան իշխանութիւնները: Ոչ մի միջնադէպ չեղաւ:

ՀԷԼՍԻՆԳՖՕՐՍ, 5 մարտի: Շվէդական բեկստապը մի օրինագիծ է մշակել, որի համաձայն սահմանափակվելու է ռուսական հրէաների գաղթականութիւնը. իբրև պատճառաբանութիւն առաջ է բերված այն հանգամանքը, թէ քաղաքական տեսակէտից երկիւղ կայ Արևելքից սկսվող գաղթականութիւնից:

ԽԱՐԿՕՎ, 5 մարտի: Պէչէնէկի փողոցում արհեստաւորաց դպրոցի սաներից մէկի մօտ գտել են պատրոյգային ռումբ, բրաունինգ և ֆիննական դանակներ:

ԽԱՐԲԻՆ, 5 մարտի: Տուրչենս կայարանում ապրանքային գնացքների ընդհարման ժամանակ սպանվեցին 17 և ծանր վիրաւորվեցին 35 ճանապարհորդ:

ՄՕՍԿՎԱ, 5 մարտի: Լիապինի ուսանողական հանրակացարաններում և արխիտեկտուրային բանւորների դաշնակցութեան շէնութեան մէջ եղան խուզարկութիւններ և ձերբակալութիւններ:

ՕԴԷՍՍԱ, 5 մարտի: Փետրվարի 24-ին Ռուսական բանկում, ծառայողի գրասենեակում պայթուցիկ նիւթեր և զէնքեր երևան հանելու պատճառով գեներալ-նահանգապետը, ուշադրութեան առնելով որ վարչութիւնը խուսափել է շինութիւնը դիտելուց և չէ հսկել ծառայողների վրա, որոշել է բանկի վերատեսչին ենթարկել 3000 րուբլի տուգանքի կամ 3 ամսվայ բանտարկութեան:

ԲԵՐԼԻՆ, 5 մարտի: Դատախազական մարմինը քննութիւն է սկսել բէյխստագի սօցիալ-դեմօկրատական ֆրակցիայի դէմ՝ ժողովների ազատութեան օրէնքը խախտելու համար:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԼԻՒԱՆԴԱՐԱՆ

ԲԺԻՇԿՆԵՐ Բ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

[illegible]

1—3

Вышелъ № 8 Вѣстника

Народной Свободы

(ЕЖЕНЕДѢЛЬНИКЪ К.-Д. ПАРТІИ)

СОДЕРЖАНІЕ: 1) Минувшіе дни. В. Д. Набокова. 2) Итоги избирательной кампаніи. П. Н. Милюкова. 3) О работахъ аграрной комиссіи. Н. Н. Кутлера. 4) Законопроекты партіи народной свободы. А. И. Каминка. 5) Петербургскіе выборы въ цифрахъ. П. Б. 6) Центральный комитетъ. 7) Парламентская фракція партіи народной свободы. Н. І. 8) Основные принципы законопроекта о профессіональныхъ союзахъ. 9) Обращеніе къ депутатамъ партіи народной свободы. 10) Къ выборамъ въ государственную думу. 11) С.-Петербургская группа. 12) Выборы членовъ государственной думы отъ г. С.-Петербурга. 13) Московская группа. 14) Провинціальный отдѣлъ. 15) Изъ жизни другихъ партій. 16) Пожертвованія. 17) Объявленія.

Продолжается подписка на 1907 г. (II-й годъ изданія).

Подписная цѣна съ доставкой и пересылкой на годъ—3 руб.; на 6 мѣсяцевъ 1 руб. 80 коп.; за границу—вдвое.

Отдѣльные №№ по 10 коп.

Адресъ редакціи и конторы: СПБ., Кирочная, 30. Отдѣленіе конторы: въ Москвѣ при книгоиздательствѣ «Народное Право», В. Чернышевскій 9, кв. 26.

1—1

„ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ"

գրավաճառանոցում վաճառվում են

ՍԵՂԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑ

(Ամենուն տարեցոյցը)

ՊՕԼՍԻ ՏԻՊ

ԳԻՆՆ Է 1 ՐՈՒԲԼԻ

Բ ո վ ա ն դ ա կ ո ւ թ ի ւ ն

Բանասիրական. 12 ամիսների վրա տեսութիւն, Տարեգլուխ, Նշանակութիւն Եբր. անուններու, Օրերուն անունները, Լուսանցքի նօթեր, Պառաւաշունչ:

Բարոյական. Մայրական սէր, Մօր խրատ, Մուրացիկ աղջիկը, Ժողովրդական առածներ, Փունջ ամենազգի առածներու, Անհաւատներու հասցէին, Սիրամարգին գանգատը:

Գրական. Ճաշակ Օտ. գրականութեան—պարսկ., արաբ., գրաբար, հայ. աշխ. գաւառիկ, անգ., եբր., հնդկ., ռուս., ֆրանս., գերմ., սպան., իտալ., ռուման., հելլէն:

Իմաստասիրական. Գաղափարի չէթեր, Փշուր խոհեր, Իմաստութեան թիթեռնիկներ, Ներքնաշխարհ փիլիսոփայութեան, Փիլիսոփայութեան բառգիրքը, Մտածումներ, Կինը, Կարծիքներ կանանց մասին, Կարծիքներ սիրոյ մասին, Դեգերումներ կանանց շուրջ, Ամուսնութիւնը:

Գեղարուեստական. Ճաշակ Հայ. Եկեղ. երգեցողութեան, Ճաշակ Արևելեան երգեցողութեան, Նոյնին ձայնագրութիւնը, Ճաշակ եւ րօ. երաժշտ. (վալս), Զուգերգ, Հռչակաւոր նկարներ, Արուեստի սէր, Թատերական (Սիսակի դերը) Երաժշտական հրաշակերտներ, Նուագներու մասէոն:

Գիտական եւ այլն. Հաւկիթներուն թարմութիւնը, Վարդի իւղ, Որպէս զի չի թռամին, Մանիշակի բոյր, Ծանճերուն շուրջը, Թռչնասէրներուն, Աչաց լոյսին զօրութիւնը, Զգուելի միջատներ, Խոհանոցէն ներս, Երկարակեաց ծառեր:

Կենսագրական եւ այլն. Ս. Պատրիարք Հայր, Էրնեստ Ռընան, Կիւթէնպէրկէն մինչև այսօր, Մոցարտ. Զօրս Աւետարանիչք, Ս. Պետրոս և Պօղոս, Հռչակաւոր ծերուններ, Մարդկութեան բարերարները, Գիւտերու թւականներ:

Կենցաղագիտական. Գալուստ և հիւրի վայել մեծարանք, Քանի մը նօթ կենցաղագիտութենէ, Կարդացէք, եթէ պէտք ունիք:

Հեսաrrրական. Հովանոցները, Քանի մը ծաղկանց լեզուն, Կօշիկը՝ հոգւոյն հայելի, Խնդուքի ձայնաւորներ, Դրաշմաթուղթի լեզուն, Ջայնէ՝ մարդ ճանչնալ, Բերնի ձևէ՝

Երկրագործական մեքենաների և պիտոյքների խանութ

Մ. Ն. ՓՐԻԴՈՆԵԱՆԻ

(Թիֆլիս, Սերգիևյան փողոց, տ. № 11).

[illegible]

12—12

Լոյս են տեսել

ՓՈՐՁԻՆ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

[illegible]

2—3

ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւնն ամեն օր

Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12

Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7

Վելեամինօվսկայա փողոց № 8.

(ե. հ. շ.) 33—100

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ

I

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ ՀԱՅԵՐԷՆ

Գինը 8 ր., կազմով 8 ր. 60 կ., 9 ր., 10 ր. և աւելի, նայած կազմին: Ծանապարհածախսը հեղինակի վրա:

II

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆԻՑ ՌՈՒՍԵՐԷՆ

Լոյս տեսաւ ԵՐԿՐՈՐԴ պրակը: Ամբողջ բառարանի բաժանորդագինը 5 ր., առաջին բառարան ևս բաժանորդների և գնողների համար 4 ր.: Թիֆլիսեցիք և գաւառեցիք ռուս-հայ լիակատար բառարանը կարող են ստանալ, իսկ հայ-ռուս լիակատար բառարանին բաժանորդ գրվել կարող են Համբարձում Առաքելեանց Քարիմեանցի մօտ (ТиФлисъ, Армянская Духовная Нерсисянъ Семинарія):

III

Գրպանի բառարան ռուսերէնից հայերէն: Բաժանորդագինը 2 ր. 50 կոպ.:

օր. մ. 9—10

„ՍՕՏՐՈՒԴՆԻԿ"

ՄԱՐԻԱՄ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ

Գրավաճառանոցը

(Բագու, Օլգինսկայա № 9)

Ընդունում է ամեն տեսակ հրատարակութիւններ կոմիսիայով և պահեստի համար: Պ. պ. հրատարակիչներին խնդրում ենք ծանօթանալու համար ուղարկել իրանց հրատարակութիւնները և պայմանները:

(շ.) 12—50

Փ. Եւ. Ասատրեանցի

ՏՆԿԱՐԱՆԸ

[illegible]

Ст. Сера зак. ж. дор. Авсаркисову. [illegible]

5—10

„ԻՐԱՒՈՒՆՔ"

[illegible]

Redaction du journal «Iravounk» (Bulgarie) Varna.

1—8

Լոյս տեսաւ

«ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՄԵՆԱՑԵԱՆ ԳԻՐՔ»

Ա. ԱՐԱՄԵԱՆ

Գինն է 60 կ.

4—5

[illegible]

Մ. Գ. Զախարբեկեանի

ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունելութիւն ժամը 10—12

Տելեֆոն № 1087

112—118

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

[illegible]

81—100

1907 годъ **6 годъ изданія**

Открыта подписка

на еженедѣльный, иллюстрированный, практическій журналъ

МОЛОЧНОЕ ХОЗЯЙСТВО,

Скотоводство, свиноводство, травосѣяніе, луговодство.

ПРОГРАММА ЖУРНАЛА:

Техническія и общественныя условія производства и сбыта молока, масла, сыра и всѣхъ другихъ продуктовъ молочнаго хозяйства; использованіе отбросовъ молочнаго хозяйства; содержаніе и кормленіе рогатаго скота; производство корма (луговодство, травосѣяніе, культура корнеплодовъ); выпойка телятъ и откормъ свиней; счетоводство молочнаго хозяйства.

Журналъ предназначенъ для широкой массы хозяевъ-практиковъ.

Въ годъ 52 №№ за 3 р.—съ пересылкой.

½ года—1 р. 75 к., 3 мѣс.—1 р.

Разсрочка годовой платы: по 2 р. при подпискѣ, къ 1 марта и къ 1 іюня.

Подъ той же редакціей издается съ 1907 г.

„Научный Обзоръ Молочнаго Хозяйства"

объединяющій въ себѣ всѣ научныя работы, открытія и изслѣдованія въ области производства молочныхъ продуктовъ, молочно-хозяйственныхъ машинъ и приборовъ, и кормленія и содержанія с.-х. животныхъ, а также вопросы молочно-хозяйственнаго образованія.

Цѣна въ годъ (4 выпуска) 2 р.

Сотрудниками журналовъ „Молочное Хозяйство" и «Научный обзоръ Молочн. Хоз.» состоятъ профессора с.-х. институтовъ, специалисты и инструкторы молочн. и скотоводства и рядъ выдающихся практиковъ-хозяевъ и мастеровъ мол. хоз.

Ред.-над. **В. И. Лемусъ,**

ассистентъ Московскаго с.-х. института.

Пробные №№ „Мол. Хоз." высылаются безплатно.

Подписка принимается во всѣхъ извѣстныхъ книжныхъ магазинахъ и въ конторѣ журналовъ:

Москва, Долгоруковская, 100

1—5

Ս. Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանի Վարչութիւնը

յայտարարում է, որ Աւետիք Ղուկասեանի կտակով պիտի ուղարկվի երեք հոգի «հոգեւոր-լուսաւորչական տպայք բարձրագոյն դպրոցներ կատարելագործուելու համար»

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ կամ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

1) Ցանկացողները պիտի աւարտած լինեն ս. Էջմիածնի ճեմարանը, կամ միջնակարգ դպրոց:

2) Պիտի ներկայացնեն խնդրագրի հետ իրանց աւարտման վկայականի պատճէնը, տպագրած աշխատութիւնները, եթէ ունեն, միևնոյն ժամանակ յայտնեն թէ ինչ են կամենում սովորել:

3) Ցանկալի է, որ ներկայացնեն իրենց աւարտած դպրոցի մանկավարժական խորհրդի յանձնարարական:

4) Ճեմարանի մանկավարժական խորհուրդը նախապատուութիւն կը տայ պատմական, բանասիրական մանկավարժական ու բնական գիտութիւններին: Դիմել մինչև ապրիլի 1, 1907 ամի, ճեմարանի տեսչին:

2—2

ՆՈՐ ԳԻՒՏ

„ԲՕՐՆՕ ՆԱՖԹԱԼԱՆ"

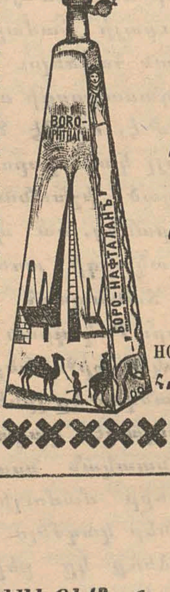

Բոլորովին փչացնում է գլխի թեփը, պիրքացնում մազերը, նպաստում է նրա՞ բուսնելուն և տալիս է նրան խնական տեսք:

Թոյլատրված է բժշկական վարչութիւնից, որպէս չը պարունակող ոչ մի փասակար նիւթ:

Վաճառվում է՝ Кавказское Т-воу торгов. аптек. товарами. Офицерское Экономическое общество и въ ихъ отдѣленіяхъ. դեղատներում, դեղավաճառների և հռաւէտեղէն ծախողների մօտ: (22, 7) 2—25

Սրանով յայտարարում ենք, որ

Կոմիսիոներական ընկերութիւն

ԵՒԼԱՍՈՒՄ ընդունում է ամեն տեսակ յանձնարարութիւններ Շուշի, Նուխի, նոյնպէս Ռուսաստանի այլ քաղաքներ ուղարկելու համար, վերցնելով շատ մատչելի կոմիսիա: Ընկերութեան անհոգութեան պատճառով պատահած փնասների համար պարտաւորվում ենք պատասխանել մեր սեփականութեամբ:

Յարգանօք՝ Ց. Թ. Տէր-Յովհաննիսեան

7—10 օրամէջ Հասան Կարաևվ Սամի

ԵՐԿՐԻ ՁԱՅՆԸ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Գրական, խաղախական, հասարակական շաբաթաթերթ

	Տարեկան	Վեց ամսուան
Թիֆլիս	4 ր. —	2 ր. 25 կ.
Գաւառ	4 ր. 50 կ.	2 ր. 50 կ.
Ամերիկա	3 դոլ.	1,75 դոլ.
Արտասահման	15 ֆր.	8 ֆր.
Պարսկաստան	5 ր. 50 կ.	3 ր.:

Խմբագրութեան հասցէն՝—Тифлисъ, редакція «Еркри Дзайнъ», Грибоѣдовская, № 16, д. Зубалова, կամ Tiflis, rédaction de l'«Erkri Dzaïn», Griboedovskaya № 16, maison Zoubaloff.

Թիֆլիսում կարելի է բաժանորդագրուել և «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցում:

Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» Ընկ.

Электопечатня Типографскаго Т—ва. «ГЕРМЕСЪ» Мадатовская №5.